

Ketsia Enckell

Lapsen rinnalla kulkijana- musiikkipedagogin mahdollisuudet edistää lapsen turvallista kasvua

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tutkinto

Tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

26.4.2021

Tekijä	Iiris Ketsia Toussainte Enckell
Otsikko	Lapsen rinnalla kulkijana- Musiikkipedagogin mahdollisuudet tukea lapsen turvallista kasvua
Sivumäärä	47
Aika	26.4.2021
Tutkinto	Musiikkipedagogi AMK
Tutkinto-ohjelma	Musiikki
Ammatillinen pääaine	Varhaisiän musiikkikasvatus ja taiteen soveltava käyttö
Ohjaajat	Annu Tuovila MuT

Opinnäytetyössäni tarkastelin lapsen turvallisen kohtaamisen keinoja musiikkikasvatuksessa. Kirjalliseen aineistoon perustuvaan työhön kuului sen lisäksi luovuuden, satujen ja musiikin käyttökeinojen havainnointi omassa työssäni. Tein opinnäytetyön ohessa monialaisena innovaatiotyönä kaksikielisen lastenkirjan, joka sisältää ruotsinkielisiä lauluja, tarinoita ja sävellysehdotuksia. Toteutuvasta luovasta sisällöstä esittelen esimerkkejä musiikkikasvatuksen, arjen ja lapsen turvallisen kasvun näkökulmasta.

Työni tavoitteena oli kehittää musiikkipedagogin ammattitaitoani ja syventää ymmärrystäni lapsen turvallisuutta rakentaviin tekijöihin. Opinnäytetyötä varten kootun kirjallisen aineiston perusteella lapsen rinnalla kulkeminen, hyväksyvä, lämmin ilmapiiri ja turvallisuuden luominen ovat musiikin oppimisen perusta. Opinnäytetyö esittelee musiikkipedagogin roolia ja ihmiskäsitystä sekä osallisuuden merkitystä lapsen kohtaamisen tukemiseksi. Työ tarjoaa keinoja lapsen arvostavaan kohtaamiseen ja turvallisuudentunteen vahvistamiseksi. Samalla työ esittelee luovaa työtäni: sovittamiani ja sanoittamiani lauluja ja tarinoita.

Musiikkipedagogin tarjoama ymmärtävä ja kuunteleva kohtaaminen rakentavat siltaa musiikkipedagogin ja oppilaan yhteistyölle. Luovuus ja musiikki toimivat usein suojapaikkana turvattomuudessa, ja niiden avulla voidaan tukea lapsen kasvua. Kauneus ja taide värittävät maailmaa ja herättävät eloon aitoa ihmistä. Olen halunnut elävöittää opinnäytetyöni maalaamillani kuvilla. Olen opinnäytetyössä syventänyt ymmärrystäni turvallisuudentunteen tukemisesta, musiikkikasvatuksen työtavoista ja lapsen inhimillisen kohtaamisen edellytyksistä. Olen samalla oppinut arvostamaan lapsen kasvuprosessia, luovuuden monia mahdollisuuksia ja löytänyt omannäköisen työtavan soveltaa taidetta ja jakaa musiikkia tarinoissa.

Avainsanat

ihmiskäsitys, varhaisiän musiikkikasvatus, kohtaaminen, turvallisuus, turvallisuudentunne, eettisyys, vuorovaikutus, luottamus

Author	Iiris Ketsia Toussainte Enckell
Title	Stand by the Child - Music Educators' Possibilities to Promote Safe Growth
Number of Pages	47
Date	26 April 2021
Degree	Bachelor of Music Pedagogy
Degree Programme	Music
Specialization	Early Childhood Music Education and Community Music
Supervisor Examiner	Annu Tuovila, DMus

My final project investigates the means of safe encounters with children in music education. After studying theoretical literature, I observed the means of creativity, fairy tales and music in my own work as an early childhood music educator. In addition to this report, I completed a multidisciplinary innovation project. I made a bilingual children's book that contains songs, stories, and compositional suggestions in Finnish and Swedish. I present examples of the creative content in reference to music education, everyday life, and safe growth.

The aim of my work was to develop my professional skills as a music educator and to deepen my understanding of the factors that promote child safety. Theoretical literature suggests that human growth/identity is largely built on interactions and how we have been encountered as a child. In a society that values efficiency, encounters with children are often deficient, which creates a feeling of insecurity and difficulty in loving oneself. The cornerstones of music education are standing by the child, creating an accepting and warm atmosphere, and promoting safety. This report discusses the role of music educators and their view of human beings, as well as the importance of inclusion in supporting encounters with child. The work suggests ways to interact with children in a appreciative way and to strengthen the sense of security.

The work also introduces my creative work: songs and stories I have arranged and lyricized. Understanding, listening and safe encounters build a bridge between the music educator and the children. Creativity and music often act as a refuge from insecurity and can support growth. Beauty and art color the world and bring the real person to life. I have wanted to enliven my report with pictures I have painted. During my final project, I have deepened my understanding of promoting a sense of security, the ways of working in music education and the preconditions for human encounter with children. At the same time, I have learned to appreciate children's growth process, the many opportunities for creativity, and found a unique way to apply art and share music through stories.

Keywords

View of human beings, early childhood music education, encounter, security, sense of security, ethics, interaction, trust

Sisällys

1 Johdanto	2
2 Työprosessi	3
2.1 Aiheen ideointi, rajaus ja suunnittelu	4
2.2 Kirjallisen ja luovan työn toteutus	
3 Musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa ja sen arvoperusta	6
3.1 Musiikkipedagogin rooli lapsen turvallisen kohtaamisen näkökulmasta	7
3.2 Musiikkipedagogin Ihmiskäsitys	11
3.3 Osallisuuden merkitys turvallisuuden kokemiselle	13
3.3.1 Lapsen kehitysvaiheiden ymmärtäminen	15
4 Keinoja turvalliseen kohtaamiseen arjessa ja musiikkikasvatuksessa	17
4.1 Lapsen turvallisuudentunne	17
4.2 Lapsen arvostavan kohtaamisen edellytykset	19
5 Luova työskentelyni	31
5.1 Kirjoittamiani tarinoiden käyttötapoja lapsille ja aikuisille	31
5.2 Laulujen ja musiikkia sisältävien tarinoiden käyttötapoja lapsille ja aikuisille	34
6 Pohdinta	40
Lähteet	43

1. Johdanto

Opinnäytetyöni tavoite on tutkia turvallisen kohtaamisen edellytyksiä musiikkikasvatuksessa. Opinnäytetyön aineisto on koottu musiikkikasvatuksen keskeisestä kirjallisuudesta sekä muiden ammattialojen asiantuntijoiden artikkeleista ja teorioista, omista havainnoistani, että esimerkeistäni, joissa tarkastelen lapsen turvallista kohtaamista.

Opinnäytetyössäni kuvaan millaisia kohtaamisen taitoja ja ihmisenä olemisen ominaisuuksia pedagogi voi harjoitella tukiessaan lapsen turvallisuudentunnetta ja turvallisen ilmapiirin luomista. Tuon esimerkkejä, mitkä tekijät edesauttavat kohtaamista lapsen kanssa, sekä miten luovuutta voidaan käyttää tukena tähän. Työn tarkoitus ei ole esittää niinkään vastauksia vaan näkökulmia ja keinoja, kuinka tukea lapsen turvallista kasvua sekä herättää mielenkiintoa ja pohdintaa lapsuuden turvallista kulttuuria ajatellen. Opinnäytetyön sisällön tekeminen on pyrkimykseni kehittää myös musiikkipedagogin ammattitaitoani.

Keskeisimmät turvallisuudentunnetta tukevat tekijät kasvavat inhimillisistä kohtaamisista sekä itsen ja toisen arvostamisesta. Ihmisen turvallisuudentunne on hyvän elämän perusta. Perusturvallisuudentunne rakentuu koko lapsuuden ajan ja ihminen tarvitsee turvaa koko elämänsä ajan. Lapsen inhimillinen kohtaaminen rakentaa lapsen luottamusta ja yhteyttä aikuiseen ja vahvistaa turvallisuuden- ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Vanhempien ja muiden kasvattajien tarjoama hyväksyntä, hoiva, tuki ja rakkaus luo lapsen elämälle tasapainoisen perustan.

Opinnäytetyötä voi käyttää lapsen turvallisen kohtaamisen tukemiseksi. Siinä tarkastelen lapsen kasvamista ja hyvän kohtaamisen merkityksiä. Tarinat ja laulut antavat mahdollisuuden aikuiselle ja lapselle kohdata ja jakaa yhteistä aikaa. Näin vanhempi ja aikuinen voivat luoda tilan, joka tukee lapsen ja aikuisen välistä yhteyttä. Opinnäytetyön tietoa voi käyttää myös esimerkiksi musiikkiryhmätoiminnan tukena.

Opinnäytetyössä kuvaan aluksi kirjallisen ja luovan työni tekemisen työprosessia. Työprosessin kuvauksen jälkeen tarkastelen musiikkikasvatusta, musiikkipedagogin roolia, ihmiskäsitystä, osallisuutta ja lapsen kehitysvaiheiden ymmärtämisen merkitystä turvallisen kohtaamisen näkökulmasta. Mitä ihmisenä olemisen taitoja ja tietoa tarvitaan? Tämän jälkeen tarkastelen turvallisuudentunnetta. Miksi emotionaalinen

turvallisuus on lapsen kasvamiselle merkityksellistä? Kuvaan tämän jälkeen turvallisen kohtaamisen edellytyksiä lapsen näkökulmasta. Miten musiikkikasvattaja voi tukea lapsen turvallista kasvamista? Miten luovuus, laulaminen ja satujen lukeminen tukevat lasta. Työn loppupuolella esittelen luovaa työskentelyäni, esimerkkejä: maalauksistani, lauluistani, tarinoistani.

Opinnäytetyön ohessa olen koostanut samasta aihepiiristä lasten kirjaa. Se on konkreettinen ja käytännönläheinen teos, joka sopii musiikkikasvattajien sekä perheiden käyttöön arjessa. Tekemäni laulut ja tarinat kirjassa kertovat lasten ja aikuisten yhdessä olemisesta, välittämisestä ja musiikista. Kirjan sisältö elää ja pohdin sisällön kulkua yhä, sillä tekijänä koen vastuuta, mitä tarjoan luettavaksi. Kirja valmistuu syksyllä 2021, viimeistään keväällä 2022. Kirjaa pyritään julkaisemaan ja markkinoimaan niin, että se olisi kaikkien saatavilla.

2. Työprosessi

Turvallisuuden kokemuksen rakentuminen ja ihmisen kasvu ovat kiinnostaneet minua pitkään. Olen tehnyt työtä musiikkitoiminnan ohjaajana vuodesta 2011 toimiessani lastenhoitajana päivätarhassa. Järjestin päiväkodin 21 lapselle musiikkitoimintaa ja erityisesti pienten puolella, joka viikko kahden vuoden ajan. Vuodesta 2013 aloitettuani musiikkikasvatuksen opinnot toimin pianonsoiton alkeiden opettajana muun muassa Pyhän Marian päivätarhassa. Vuodesta 2015 olin pitkällä opintotauolla. Tauon aikana tutustuin omiin arvoihin, ihmiskäsitykseeni ja kävin omia kehitysvaiheita syvällisesti läpi. Tauko antoi arvokkaan lahjan ymmärtämään aikuisen ja lapsen välisen kohtaamisen merkityksen.

Olen kokenut tärkeäksi löytää keinoja, jolla tukea lapsen turvallista oppimista ja aikuisen ja lapsen välistä kohtaamista. Olen kauan halunnut kirjoittaa lapsille ja lasten vanhemmille kohdennetun kirjan, joka sisältäisi lauluja, tarinoita ja maalauksia. Alkuperäinen suunnitelma muuttui aiemmasta siten, että tuon vain pieniä osia luovasta työstäni esiin opinnäytetyössäni, sillä katsottiin, että tässä vaiheessa, kun tekemäni kirja ei vielä ole kokonaisuudessaan valmis näin on järkevämpi. Tällä hetkellä toimin esikouluopettajan sijaisena ja tarjoan esikoululaisille pianoryhmätunteja ja pianonsoiton yksityistunteja. Tuon myös opetustyöstäni esimerkkejä opinnäytetyössäni. Opinnäytetyön työvaiheet koostuivat ideoinnista, suunnittelusta, aiheen valitsemisesta, tavoitteen

määrittelemisestä, aineiston ja materiaalien rajaamisesta ja opinnäytetyön toteutuksesta.

2.1 Aiheen ideointi, rajaus ja suunnittelu

Aloittaessani opinnäytetyön ideointia pohdin, mitkä aiheet koin tärkeäksi. Aiheet liikkuvat lapsen kasvatuksen ja kehityksen kannalta tärkeissä asioissa, kuten lapsen perusturvassa ja kunnioittamisessa, yhteisöllisyyden merkityksessä, tasa-arvoon liittyvissä kysymyksissä, opettajan ja oppilaan välisessä vuorovaikutuksessa ja musiikkipedagogin ammattietiikassa. Lopulta päätin kuitenkin keskittyä ensisijaisesti lapsen perusturvallisuudentunteen tukemiseen, joka sisältää kaikkia edellä mainittuja teemoja.

Lapset oppivat parhaiten, kun he voivat hyvin ja kokevat olonsa turvalliseksi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018). Lapsen kohtaamista voi tukea edellä mainittujen teemojen lisäksi luovuuden kuten satujen ja laulujen avulla perheille yhteiseksi tarjottuna. Toivon luovan työni avulla kannustavani lapsen arvostamiseen ja ajan antamisen toteutuvan yhä paremmin. Perustelen valitsemieni esimerkkien avulla edellä mainittuja teemoja neljännessä ja viidennessä pääluvussa tarkemmin, keskeisempinä lapsen arvostavaa kohtaamista, josta rakentuu lapsen turvallisuudentunne.

2.2 Opinnäytetyön kirjallisen ja luovan työn toteutus

Valitsin työtäni koskevat keskeiset käsitteet ja tein tiedonhankinnan lapsen turvallisuudentunteen ja kohtaamisen aineiston löytämiseksi. Koottuani sopivan aineiston ryhdyin opinnäytetyön toteuttamiseen. Keskityin pohtimaan, mitkä tekijät rakentavat turvallista kohtaamista. Lähteiden perusteella turvallinen kiintymys rakentuu muun muassa lapsen luottamuksesta siitä, että aikuinen vastaa lapsen tarpeisiin, sekä kykenee hyväksymään ja vastaanottamaan lapsen erilaisia tunteita. Aikuisen lempeä sanallinen ja sanaton vuorovaikutus rakentaa lapselle peiliä, jonka avulla hän rakentaa kokemuksiaan itsen ja ympärillä olevaan maailmaan. Kuvaan turvallisen kohtaamisen edellytyksiä tarkemmin luvun neljä alussa. Luovan työskentelyni suhteen aloitin kirjani

tarinoiden sekä leikkien kirjoittamisella, että laulujen nuotintamisella, sanoittamisella ja sovituksilla. Valitsin luovasta työstäni sellaisia esimerkkejä, jotka toimivat hyvinä esimerkkeinä, lapsen turvallisuudentunteen näkökulmasta ja, joita voi hyvin käyttää musiikkitoimintaa ajatellen.

Olen erityisesti kiinnostunut klassisesta musiikista, esimerkiksi Antonio Vivaldin sävellyksistä, mistä johtuen valitsin niitä sovittavaksi. Valitsin myös ruotsinkielisiä traditionaalisia lauluja sekä omasta suomenruotsalaisuudesta että suomenruotsalaisuuden kulttuuriperinnön vaalimisen halusta johtuen. Lapsen kaksikielisyyden tukeminen on myös tärkeää lapsen myönteisen kehityksen kannalta. Valitsemani laulut tarjoavat hyvän tavan sukupolvien väliselle dialogille. Osallisuuden kannalta on tärkeä laulaa tuttuja lauluja, joita isovanhemmatkin tunnistavat. Kun useampi sukupolvi kiinnostuu samasta musiikista, on suurempi todennäköisyys, että musiikki yhdistää heitä. Mikäli lapsi tai lapsen vanhempi laulaa isovanhempien edessä isovanhemmille jo ennestään tuttua melodiaa, on suurempi mahdollisuus, että isovanhempi liittyy laulamiseen mukaan. Kuva- ja tarina esimerkit valitsin elävöittämään tunnelmallaan opinnäytetyön aihetta, herättämään mielenkiintoa ja asettumaan lapsen näkökulmaan.

Muutin alkuperäisten sävellysten pituutta sopivaksi pienelle lapselle laulettavaksi ja nuotinsin laulut musescore-ohjelmalla. Klassisen musiikin melodioihin lisäsin soinnut ja itse kirjoittamani sanoitukset. Soinnuttamisessa olen saanut tukea ja kehoituksia esimerkiksi laulujen sävellajeihin liittyen Metropolian musiikkikasvatuksen lehtori Sanna Vuolteenaholta. Metropolian ruotsin kielen opettaja Gunilla Blom on oikolukenuit ruotsinkieliset sanoitukset. Tarinoiden kirjoittamisen ja maalaukset toteutan käyttäen omaa taiteellista ilmaisua, luovuuttani ja kasvatukseen perustuvaa kokemuksellista tietoa. Minulle tärkeää oli tarinoiden huolellinen kieliasu, tarkkaan harkitut äänipainot tarinan kerronnassa ja laadukas ruotsinkielinen käännös. Metropolian ruotsin kielen opettaja Gunilla Blomin suosituksesta otin yhteyttä Pohjoismaiden kirjallisuuden ja kielen käännöksen laitokseen. Oikolukemisessa sekä tarinoiden kääntämisessä minua tukevat Helsingin yliopiston pohjoismaiden kirjallisuuden ja kielen käännöksen opiskelijat.

3. Musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa ja sen arvoperusta

Pääaineeni varhaisiän musiikkikasvatuksen opinnot ovat koostuneet monipuolisista työtavoista. Niitä ovat muun muassa soittaminen eri instrumenteilla kuten pianolla, perkussioilla, kanteleella, kitaralla, ukuleella, huilulla ja kehorytmien käyttäminen. Sen lisäksi soittamista ja laulamista improvisoidaan, leikkien, loruttaen, liikkuen ja erilaisia taideintegraatioita rakentaen eli yhdistäen eri taiteen muotoja yhteen esimerkiksi musiikkia maalaamiseen, dramatisoinnin soveltamista esimerkiksi tarinallisuuteen, kuvien käyttämistä toiminnan visuaalisena puolena, saduttamista ja käsillä tekemistä, kuten esimerkiksi piirtämistä. Myös varhaisiän musiikkikasvatuksessa ovat samat työtavat ja elementit käytössä. Niiden käytöstä olen saanut kokemuksia useissa eri harjoitteluissa ja projekteissa opintojeni aikana. Edellä mainittujen työtapojen lisäksi varhaisiänmusiikkikasvatuksen opinnot ovat sisältäneet pedagogisia opintoja ja erityisesti oman pääinstrumenttini pianon alkeisopettamisen harjoittelua klassisen pianotuntien ja vapaasäestyksen toteutumisenä.

Opetushallituksen taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat arvoperustaan, joka kuvaa taiteen perusopetuksen rakentuvan ihmisoikeuksien, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, ihmisen ainutlaatuisuuden, arvokkuuden, ihmisenä kasvamisen ajattelun ja kulttuurien moninaisuuden kunnioitukselle. Taiteeseen sisältyy myös kysymykset eettisyydestä, ekologisuudesta ja estetiikasta, jotka ohjaavat arvioimaan ja pohtimaan, mikä elämässä on arvokasta. Taiteen perusopetuksella halutaan rakentaa kestäväää pohjaa myös sosiaalisuudelle ja kulttuuriin. (Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Ensisijaisena tavoitteena on lisätä lapsen kokonaisvaltaista, fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja emotionaalista hyvinvointia. (Opetushallitus 2002.) Musiikkikasvatuksen tavoite on tarjota musiikillisia kokemuksia ikää katsomatta ja vahvistaa ihmisen ja erityisesti lasten suhdetta musiikkiä kohtaan. Lasten valmiudet käsitellä sointiväriä ja äänen ominaisuuksia ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan avulla.

”Musiikillisten elämysten kautta tavoitteena on luoda lapsille ympäristö, jossa he voivat ilmaista itseään omalla tavallaan rohkeasti, tuoda esiin omaa ajatteluaan ja mielikuvitustaan” (Kankaisto ja Nieminen 2017, 29).

Lasta halutaan rohkaista ilmaisemaan esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai liikkein musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita.

Parhaassa tapauksessa musiikin ja soveltavan taiteen avulla kehitetään luovaa ratkaisukykyä ja omaksutaan musiikillisia ja sosiaalisia taitoja yhteiseen toimintaan osallistumisen kautta. Musiikillinen leikkiminen ja laulaminen virkistävät lasta, lapsen koordinaatiokyky ja liikkumisen perustaidot vahvistuvat, lisäksi sanavarasto ja kieli kehittyvät. Kaikki edellä mainitut lisäävät lapsen onnellisuuden tunnetta. Esimerkiksi dramatisointi tukee lapsen tunne-elämän ja ilmaisun kehitystä lapsen samaistuesssa eri rooleihin, mikä puolestaan kehittää lapsen sosiaalisuutta. (Lindberg-Piironen ja Ruokonen 2017.)

Opinnäytetyössä esiintyvät laulut, tarinat ja kuvat tuovat näkymiä lapsen ainutlaatuisuuden arvostamiseen, turvan rakentumiseen ja luovuudesta voimavarana kuten laulun ”Sua rakkaampaa/Hela världen” sanoitusten myötä, tarinoiden ”Lämmin turva”, ”Luovuuden koti”, Pianon tarina” ja maalausten sanomat. Kuvaan esimerkkejä edellä mainittujen käyttökeinoja tarkemmin 4 ja 5 luvuissa.

3.1 Musiikkipedagogin rooli turvallisen kohtaamisen näkökulmasta

Lapsen kohtaaminen edellyttää aikuiselta vastuuta, joustavuutta, tarkkanäköisyyttä, huolehtivuutta ja lempeyttä Turun Yliopiston tutkija Marita Neitolan mukaan. Hän toteaa ”Rinnalla” artikkelissaan, että lapsen vahvistava kohtaaminen edellyttää lapsen arvostamisen lisäksi omaa ammatillista itsearvostusta. Hän kuvaa sitä, kuinka itseluottamus rakentuu muun muassa tietoisuudesta siitä, mitä on tekemässä ja miksi.

”Lapsen tehtävä ei ole kannatella ammattilaisten itseluottamusta eikä osoittaa hänen osaamistaan”. (Neitola 2020.)

Musiikkipedagogin tehtävä ei pelkästään ole ruokkia musiikin tietoa lapselle vaan kulkea lapsen rinnalla myös lapsen tunne-elämässä. Musiikkipedagogin ja oppilaan suhde on eräänlainen ihmissuhde. Musiikkipedagogin rooliin ei siis pelkästään astuta, vaan musiikkipedagogin tehtävä on luoda myönteinen suhde ja oppimisympäristö soittotuntia

tai musiikkitoimintaa varten opintokokemukseni perusteella. Musiikkipedagogin rooli on tehdä musiikin ja taiteen avulla yhteistyötä lapsen kanssa lapsilähtöisesti.

”Varhaiskasvatuksen ammattilainen on tietyllä tavalla lupautunut olemaan lapsen kasvun palveluksessa. Lupauksen täyttäminen alkaa siitä, että ottaa vastuun lapsen vahvistavasta kohtaamisesta. Lapsella on oikeus tulla kohdatuksi kauniisti ja hänen tulee saada kokea olevansa turvassa. Aikuisen vastuullinen tehtävä on huolehtia siitä, ettei lapsi menetä turvallisuuttaan, persoonansa kunnioittamista ja arvostavaa katsetta, vaikka hänen käyttäytymisensä tai muu toimintansa ei olisi odotusten mukaista tai sellaista, mitä aikuiset toivoisivat. Turvattomuutta ja epäarvostusta sisältävä kohtaaminen vaikeuttaa lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista – hyvää elämää”, Neitola kiteyttää vahvistavan kohtaamisen edellytykset. (Neitola 2020.)

Tämän perusteella lapsen arvostaminen on keskeistä kohtaamisessa. Varhaisiän musiikkikasvattajan työ on myös varhaiskasvatusta.

Olen todennut opintojeni aikana, että musiikkipedagogin tehtävä on motivoida ja kannustaa lasta musiikin oppimiseen ja tukea oppilaan yksilöllistä oppimispolkua. Mielestäni myönteisen huomion osoittaminen on oppilaan ja lapsen kannustamista ja motivoimista. Helkama kirjoittaa, että lapsen sisäinen motivaatio näkyy usein leikissä, jossa ihminen tekee asiaa tekemisen ilosta. Sisäinen motivaatio voidaan hävittää, mikäli toiminnasta palkitaan- yksilö tulkitsee toimintansa silloin palkinnon tavoitteluksi. (Helkama 2020, 156) Musiikkipedagogi voi tarjota myönteisyyttä esimerkiksi olemuksellaan, asenteillaan, ilmeillään ja vuorovaikutuksellaan ja kysymällä vilpittömästi ja kiinnostuneesti mitä lapselle kuuluu. Kommunikointi, yhteistyö ja yhdessä oppiminen toisiaan auttaen luo mielestäni turvallisen pohjan vuorovaikutukselle.

Pedagogin työroolissa on tärkeää pitää mielessä, että lapsilla on yksilöllinen motivaatio, temperamentti ja kognitiiviset taidot. Motivaatioon voi esimerkiksi vaikuttaa ystävän opiskelumotivaatio, luokan ilmapiiri, oppilaan minäkuva ja kiinnostus asiaa kohtaan. Toiset oppivat enemmän sanallisessa, toiset kuvallisessa päättelyssä ja toiset ovat ajattelutaidoissa kehittyneempiä kuin toiset. (Haapasalo ja Erämies 2017, Jyväskylän yliopisto.) Lapsen temperamentin tunteminen ja ymmärtäminen auttaa vanhempia lapsen tukemisessa (Nurmiranta 2009, 26). Lapsikeskeisen kasvatuksen on todettu toimivan lapsen kehitystä suojaavana tekijänä (Nurmiranta 2009, 27). On tärkeää kunnioittaa lasten yksilöllisiä eroja. Ujous voi esimerkiksi olla lapselle geneettisesti ominaista.

Musiikkipedagogin opintojeni varrella on painotettu, pedagogin toimimista auktoriteettina, siten, että musiikkipedagogi ymmärtää, että oppilas ja pedagogi ovat samanarvoisia ja tasavertaisia. Oppilaan ja opettajan tasavertaisen suhteen merkitystä todentaa Holm, Jordan-Kilkin ja Pruukin kirjoittamassa artikkelissa (2012, 24). Holm kuvaa artikkelissa, että opettaja ei saa määritellä, luokitella tai arvota, mitä yksittäisen ihmisen tai ryhmässä oleminen tai käyttäytyminen saisi olla tai merkitä.

Musiikkipedagogin velvollisuus on tukea oppilaansa kokonaisvaltaista kasvatusta taiteen perusopetuksen suunnitelmassa. Se tulisi näkyä toimintakulttuurissa. Anna-Liisa Valtavaara huomauttaa *Kiltteydestä kipeät* teoksessa, että opettajilla on mahdollisuus joko auttaa lasta pois päin kotona alkanutta suorittamiselämää tai vahvistaa sitä (Valtavaara 2011, 150). Musiikkipedagogia voidaan kuvata sanoilla kanssakulkija ja suunnannäyttävä. Olen todennut, että kun oppilas-opettajasuhde on myönteinen ja toimiva, oppilas helpommin luottaa opettajaan ja esittää luovia tulkintojaan opettajalle. Instrumentti-opintojeni aikana muistan, miten merkityksellistä ja tärkeää oli, että piano-opettaja välitti, oli kypsä, tasapainoinen ja kuunteleva. Opettaja antoi kaikkien ryhmäläisten esittää kommenttejaan tasapuolisesti ja hän antoi kaikille aikaa puhua loppuun. Piano-opettajani pedagoginen ammattitaito toi itselleni turvallisuuden kokemuksen, joka helpotti omaa musiikillista ja luovaa työskentelyäni yksin ja ryhmässä yhteistyöskentelyä. Oppilas-opettaja suhteemme oli alusta asti neljän vuoden ajan toimiva.

Kokemukseni turvallisesta ja toimivasta oppilas opettaja suhteesta, on vaikuttanut omaan työskentelytapani lasten kanssa ryhmässä. Ymmärrän kuulluksi tulemisen ja osallisuuden arvon. Kun toimin neljän piano-oppilaan ryhmä opettajana, pyrin huomioimaan kaikki oppilaat tasapuolisesti. Mielestäni musiikkipedagogin ryhmäitetytymisen taidot ovat erityisen tärkeitä turvallisen ilmapiirin luomiseksi. Tärkeää on myös miettiä, millaista palautetta lapselle annetaan ja miten (Nurmiranta 2009, 26).

Esikouluryhmässä työskennellessäni, annoin esimerkiksi kiitosta eräälle oppilaalleni siten, että kerroin hänelle olevani iloinen, että hän oli ottanut toiset ryhmän jäsenet huomioon kannustamalla ystäviään. Tämä tapahtui yhteisen ”kehutaan toisiamme” lopputuokion aikana, jossa vuorotellen oli tarkoitus kertoa jokin hyvä asia toiselle. ”Kehutaan toisiamme” piirileikin aikana lapsi sai vuorotellen pitää kädessään maatuskaa ja avata sen kaikki kerrokset, ja vasta pienimmän maatuskan ilmestyessä hän sai kertoa kehuun toiselle. Koottuaan maatuskan lapsi jakoi sen eteenpäin. Maatuskan käyttäminen

oli leikinomainen keino tehdä hetkestä kiinnostava ja kehittää käden motorisia taitoja. Kehuminen ja kiittäminen ovat tärkeitä työtapoja musiikkipedagogin työssä, samoin niiden opettaminen lapsille. 4-7-vuotiaiden lasten sosiaaliset taidot kasvavat (Nurmiranta 2009, 57). Äskeisessä esimerkissä lapsen vastavuoroisuutta esimerkiksi tuettiin ja ne kehittyivät.

Toisaalta Karlsson muistuttaa sitä, että on kasvattajia, jotka usein käyttävät kysymyksiä saadakseen lapset toimimaan haluamallaan tavalla kuten lapsen noustaessa ruokapöydässä kysytään: "Miten sanotaan?" Tällaisessa tilanteessa aikuinen ei halua tietää, mitä todellisuudessa lapsi haluaa tilanteessa sanoa. (Karlsson 2003, 35.) On hyvä muistaa, että kiittämisen mallin oppii lapsi aikuiselta. Pedagogin on tärkeä muistaa myös osoittaa kiitosta lasta kohtaan monissa tilanteissa. Se osoittaa lapselle arvostusta, josta lapsi saattaa myöhemmin aidosti kokea kiitollisuutta aikuista kohtaan.

Myönteinen huomio katoaa Riihilahden mukaan sillä hetkellä, kun palautteen aloittaa kritiikillä. Silloin lapsen mieli mustenee saman tien ja hän valmistautuu vain kuulemaan ikäviä asioita. Pahimmillaan hän ei edes kuule myöhemmin sanottuja hyviä sanoja. (Tommola ja Häkkilä 2017,134.) Muistan kerran omalta oppitunnilta, kun sain tekemästani työstä heti ensimmäiseksi kritiikkiä, jonka seurauksena lannistuin. Ajattelen, että on toisen arvostava taito aloittaa palautteenanto ensiksi hyvillä huomioilla ja kertoa kehitystä tarvitsevat huomiot rakentavasti.

On aina ensin syytä kiittää oppilasta hänen taidoistaan ja yksilöllisistä vahvuuksistaan. Kehujen on kuitenkin oltava aitoja ja oikeista asioista annettuja. Aikuisen pitää miettiä, missä lapsi onnistui, ja kohdistaa kiitokset täsmällisesti. (Tommola & Häkkilä, 135.) Aikuisen antaman myönteisen huomion ja kiitoksen osoittaminen lapselle on toisen arvostamista ja arvostuksen kokemus luo turvallisuuden kokemuksen.

Ajattelen, että musiikkipedagogin itsetuntemus on tärkeä turvallisen opetustyylin toteuttamiselle. Itsetuntemuksen avulla pedagogi kasvaa kohti psyykkistä hyvinvointia ja kypsyyttä. Opettajan tehtäviin kuuluu esimerkiksi, oppimaan innostaminen. Innostukseen vaikuttaa omat asenteet, odotukset ja uskomukset. Musiikkipedagogi toimii myös ohjaajan roolissa. Ohjaaminen on helpompaa, kun pedagogi on oman elämän kanssa tasapainossa.

Yhtä lailla tärkeää on myös työhyvinvointi työyhteisössä. Tampereen Yliopistossa opiskelijat tekijät lopputyönä kehittämistyönä Mentrrix-vertaisryhmämentorointihanke, jossa korostettiin sitä, että ”hyvinvoivassa työyhteisössä on yhteistyötä, keskustelua, empatiakykyä ja itsensä kuuntelemista sekä elämistä ”tässä hetkessä”.” Suhteet oppilaiden vanhempiin todettiin myös merkittäväksi. (Tikkamäki 2012.) Johdonmukaisesti ja oikeudenmukaisesti toimimalla ammattilainen voi edesauttaa säilyttämään luottamuksen oppilaaseen. Olen huomannut, että ammattilainen jaksaa omassa työssään toimia hyvillä periaatteilla, kun työyhteisö on kannustava, hyvinvoiva ja oma arki sujuu hyvin.

Luovassa työskentelyssäni: laulujen, kuvien maalaamisen ja tarinoiden kirjoittamisessa olen pitänyt lapsen arvostamista ja välittämistä tärkeänä teemana. Laulujeni sanoitukset kuvaavat lapsen välittämistä sellaisena kuin hän on, tarinat kuvaavat vanhempien ajan ja turvan merkitystä lapselle samoin maalaamani kuvat. Osa luovasta työstäni pyrkii kannustamaan luovaan ajatteluun ja herättämään kiinnostusta myös musiikkia kohtaan, kuten tarinat ”Luovuuden koti” ja ”Pianon tarina”. Näistä esimerkkejä neljä ja viisi luvussa, jossa käsittelen laajemmin turvallisen kohtaamisen keinoja yleisemmin.

3.2 Musiikkipedagogin ihmiskäsitys

Kun musiikkikasvatuksessa tuetaan lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, johon kuuluu turvallisen ilmapiirin luominen, ei voi olla puhumatta ihmiskäsityksen merkityksestä. Timo Jantunen esitti kysymyksen *Sydämen sivistys* puheenvuorossaan: ”Kasvatammeko elämäntaitoisia ihmisiä?” Sitä on tärkeä pohtia. Työkokemukseni perusteella, pedagogin työtehtävään kuuluu tukea oppilaiden oman maailmankuvan ja arvomaailman rakentumista. Arvot ja ammattietiikka ovat yhteydessä opettajan ihmiskäsitykseen opetusalan ammattijärjestö OAJ:n mukaan. Opetushallituksen verkkosivuilla Ilkka Niiniluoto kirjoittaa, että maailmankatsomus sisältää kolme osaa: millainen todellisuus kokonaisuudessaan, maailmankatsomukseen kuuluvat arvot eli käsitys siitä, miten asioiden tulisi olla ja millainen maailma olisi hyvä ja tieto-opillinen puoli: miten tietoa voidaan hakea ja millaiseen tietoon voisi luottaa. (Niiniluoto, opetushallitus.) Ihmiskäsitys vastaa kysymykseen ihmisen alkuperästä ja kasvatuksen ihanteista (Kalliopuska 2020,3).

”Ihmiskäsitys on ihmisen perusolemusta ja -ominaisuuksia koskeva käsitys siitä, millaisia ihmiset ovat ja mitä mahdollisuuksia ihmisellä on. Se kattaa esioletuksen ja subjektiiviset käsitykset ihmisyydestä, kehittyä henkilökohtaisten kokemusten,

kulttuurin, ideologioiden, uskomusten ja koulutuksen kautta ja säätelee suhtautumistamme ihmisiin yksityiselämässä ja työssä.”

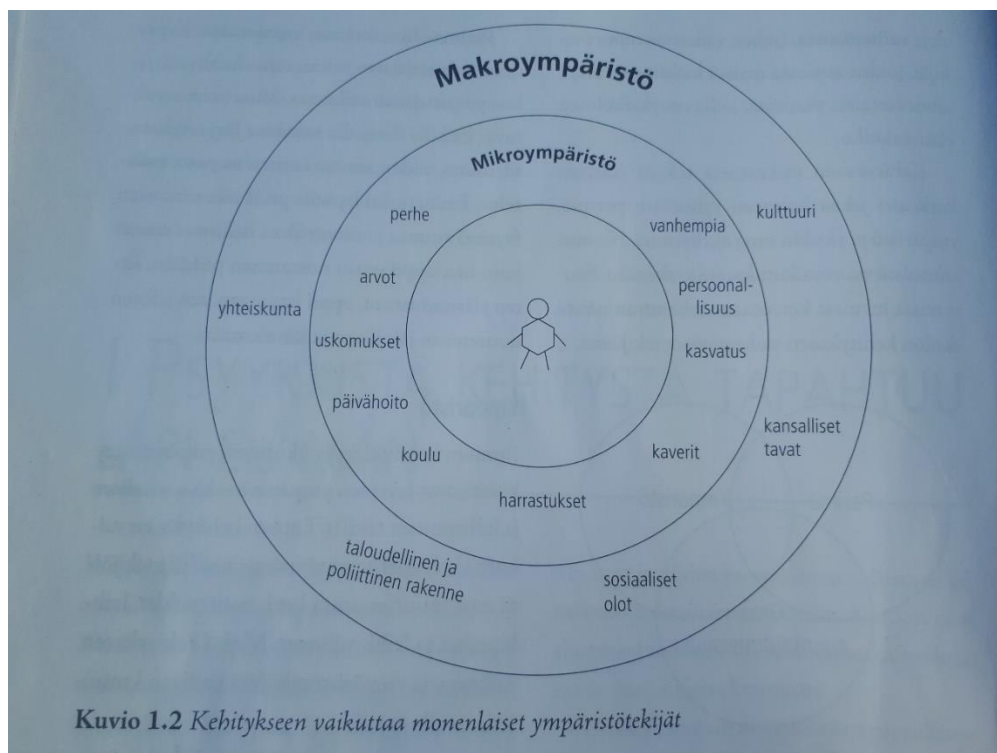
Ihminen on jatkuvasti muuttuva ja pyrkii samaistumaan yhteisön elämäntapaan. (Rauhala, L. 1983/2005. *Ihmisen mallit*, s. 10–29.) Kasvatuksessa on ymmärrettävä kasvamisen ominaisluonteet ja arvopäämäärät. (Linqvist 2016, 155.) Kannisto kuvaa, että:

”Kasvattajan ihmiskäsityksen käytännölliset seuraukset ovat opetustyön eettinen ja käytännöllinen perusta, ja sillä on suora yhteys tieto- ja oppimiskäsitykseen: opetustyössä on merkityksellistä ymmärtää, miten ihminen oppii, mitä hänen on tärkeää tietää ja oppia, ja missä vaiheessa elämää tietyt tiedot ja taidot tulisi saavuttaa ja hallita. Erilaiset käsitykset liittyvät toisiinsa ja muodostavat kokonaisuuden.”

Ihmiskuvalla ja ihmiskäsityksellä on kiinteä suhde toisiinsa. (Kannisto, H. 1994 teoksessa *Ihmisen mallit* T. Laine, 10-29.)

Taustalla vaikuttavat arvot näkyvät opettajan arjen toiminnoissa, vuorovaikutustilanteissa ja kohtaamisissa. Huhtinen-Hilden on kuvannut opintojeni varrella Risto Patrikaisen sanoneen, että opettajan pedagoginen ajattelu rakentuu kolmesta toisiinsa yhteydessä olevasta ulottuvuudesta: oppimiskäsityksestä, tiedonkäsittelystä ja ihmiskäsityksestä. Oppimiskäsitys pohjautuu ihmiskäsitykseen ja ohjaa aina opettajan työtä. (Huhtinen-Hildén Metropolia ammattikorkeakoulun oppimateriaali) Seuraava kuvion tarkoitus on havainnollistaa, kuinka ympäristö vaikuttaa kehitykseen etäältä katsottuna. On selvää, että ihmisen kasvuun vaikuttavat kuviossa näkyvät ympäristötekijät.

Kuvio 1. Kehitykseen vaikuttavat monenlaiset ympäristötekijät. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen 2009 s.10

3.3 Osallisuuden merkitys turvallisuuden kokemiselle

Koen observoinnin eli havaintojen tekemisen tuntien rakenteesta, sujumisesta ja oppilaista tärkeäksi. Observoinnin avulla opin näkemään, millaisia oppijat ovat, ja minkälaiset ratkaisut heitä voisi tukea turvalliseen oppimisen ilmapiiriin. Oppilaiden osallistuttaminen ja ryhmäittäminen on pedagogin vastuulla. Osallisuus luo yhteenkuuluvuuden kokemusta, todentaa Anna-Maria Isola. Osallisuuden tutkija Isola kuvasi Thl:n osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteita kootussa materiaalissaan (2021), että yhteistä hyvää luodaan muun muassa silloin, kun ihminen saa kokemuksen, että ehdotuksensa otetaan vastaan ja saa vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin.

Anna-Maria Isola myös kuvasi samassa, että yhteenkuuluvuuden kokemukseen kuuluu se, että kuullaan yhdessä ja tullaan kuulluksi omana itsenään. Hyvin usein opintojeni aikana perään kuulutetaan yhteenkuuluvuuden merkityksellisyttä musiikkikasvatuksen ja taiteenperusopetuksen tavoitteena. Omien havaintojeni mukaan omana itsenä voi tulla kuulluksi vain, kun tulee toiselta kuulluksi. Tuleeko lapsi riittävän kuulluksi? Sitä voi kukin pohtia. Turvallista osallisuutta ja ryhmäittämistä voi pedagogi luoda esimerkiksi tutustumistehtävien ja leikkien avulla, johon liitetään musiikkia ja luova tekeminen.

Kerran omista opinnoissani pedagogiikan opettaja ohjasi kaikkia opiskelijoita lähtemään kiertämään luokkahuonetta, kunnes soiva musiikki pysähtyy ja ryhmäläiset tulevat uuden opiskelijan luo. Kaikkien tehtävänä oli käydä kertomassa toisilleen, kuka on ja mitä oma nimi kertoo itsestään, vuorotellen. Hän kertoi, että tehtävän tarkoitus oli luoda turvallista ilmapiiriä ryhmään, koin tehtävän toimivaksi. Omassa työssäni musiikkiryhmätoiminnassa olen samoin käyttänyt ryhmäitämisen keinoina soivaa ja pysähtyvää musiikkia, jossa samalla päästään liikkumaan. Liikunnan avulla lapsi oppii hahmottamaan myös musiikillisia muotoja, rytmitaju kehittyä ja lapsi harjaantuu sosiaaliseen kanssakäymiseen (Lindberg-Piironen ja Ruokonen 2017,124).

Pedagogin on hyvä muistaa jakaa lasten kanssa valtaa ja vastuuta esimerkiksi antamalla lasten vaikuttaa päätöksen tekoon, esimerkiksi, mitä tehdään soittotunnin aikana. On kuitenkin otettava huomioon lapsen ikätaso ja kuinka paljon vastuuta voi esimerkiksi 3-vuotiaalle antaa suhteessa 5- vuotiaaseen lapseen. Harry Shier kirjoittaa lasten leikistä ja osallisuudesta. Shier teki osallisuuden tasot kaavion, jossa kuvataan osallisuuden eri tasoja. Shierin kaavio painottaa, että pyrkimys on liikkua vapaasti kaaviossa esitettyjen osallisuuden tasojen sisällä tasolta toiselle lapsen kehityksen ja ikätason mukaisesti. Lapselle ei saa esimerkiksi tulla tunnetta, että hänelle annetaan liikaa vastuuta, jota lapsi ei kehitykseensä nähden kykene kantamaan. 8. osallisuudentasossa yhteistyö perustuu tasavertaisuuteen ja ihanteelliseen yhteistyöhön aikuisen ja lapsen välillä.

Kuva 1. Osallisuudentasot 1-3 ja 4-6, Harry Shier

Kasvattajan vallankäytön portaat varhaiskasvatuksessa
(Hartia (1992) mukaillen, käytäntöön peilaten Birgitta Vilpas ja Sylvia Tast 2011)

Miten osallisuuden taso näkyy toiminnassa?	Lapsen osallisuuden tasot	Esimerkkejä kasvattajan käyttämän vallan ilmenemisestä eri tasoilla
8. Lapset ideoivat ja käynnistävät projektin sekä pyytävät aikuisia mukaan päätöksentekoon.	8. Lasten aloite toimintaan, yhteiset päätökset lasten kanssa	8. Lasten ja kasvattajan välillä on luottamussuhde. Kasvattaja tukee lasta vastuunottamisessa. Lapsella on aito kokemus yhteistyöstä ja vaikuttamisesta.
7. Lapsista lähtevä alkuperäinen idea ja lapset päättävät, miten se toteutetaan. Kasvattaja on saatavilla, mutta ei ohjaa.	7. Lapsen aloite ja lapsen ohjaama toiminta	7. Kasvattaja luopuu vallastaan toiminnan suunnittelussa ja mahdollistaa ympäristön, jossa lapsella on tilaa ja välineet toteuttaa ideoitaan. Kasvattajan toiminta rajautuu saatavilla oloon.
6. Kasvattajista lähtevä alkuperäinen idea, mutta lapset ovat mukana koko ajan suunnittelussa ja toteutuksessa.	6. Kasvattajan aloite toimintaan, yhteiset päätökset lasten kanssa	6. Kasvattaja tuo toimintaidean lapsiryhmään, ja sitä lähdetään viemään eteenpäin yhdessä lasten kanssa lapsia kuullen ja kunnioittaen. Valtaa jaetaan lapsen kanssa. Lasten näkökulmaa ei ainoastaan harkita, vaan lapset osallistuvat päätösten tekoon.
5. Kasvattajat suunnittelevat ja ohjaavat projektin, mutta lasten ajatuksia huomioidaan, he ymmärtävät prosessin ja heidän mielipiteensä otetaan vakavasti.	5. Lapsia toiminnan suunnittelussa konsultoiva ja informoiva	5. Kasvattaja luovuttaa osan vallasta lapsille toiminnan suunnittelussa. Lapsilla on mahdollisuus ymmärtää, mihin toiminnalla pyritään ja arvioida sitä.
4. Kasvattajat suunnittelevat toiminnan ja lapset osallistuvat vapaaehtoisesti. Lapset ymmärtävät, mitä tehdään, kuka heidän osallistumisensa päätti ja miksi.	4. Kasvattajan määrittelemä toiminta, lapsia informoidaan	4. Toiminta suunnitellaan kasvattajan näkökulmasta, mutta lapsia motivoidaan osallistumaan. Kasvattajalla on osaamista ja tahtoa ymmärtää lapsen maailmaa, mutta hän ei vielä valmis luopumaan vallastaan ja yhdistämään lapsen näkökulmaa toiminnan suunnitteluun. Kasvattajat kunnioittavat lasten näkemystä.
3. Lapsilta kysytään mielipiteitä asioista, mutta heillä on vain vähän tai ei lainkaan mahdollisuuksia määrittellä ilmaisunsa tapaa, laajuutta tai sitä, mitä asia koskee.	3. Lasten osallisuus toiminnassa näennäinen	3. Kasvattaja haastattelee lasta joustamattomasti esim. kyselykaavakkeella, jonka kysymykset kasvattaja on muotoillut. Tietoja ei hyödynnetä toiminnan suunnittelussa.
2. Lapset osallistuvat tapahtumaan esim. laulaen, tanssien tai pukeutuen teemaan, mutta he eivät täysin ymmärrä, mistä on kysymys.	2. Lapset koristeina toiminnassa	2. Perinteinen tapa, jossa nostetaan lapsi näyttämölle vahvistamaan mielikuvaa täydellisestä kasvattajasta ja hyvin suunnitellusta toiminnasta, esim. kevätjuhlat.
1. Lapset puhuvat ja toimivat aikuisten ehdotusten ohjaamina, eivätkä he ymmärrä mistä todella on kysymys.	1. Lapsia selkeästi manipuloiva toiminta 2016/ST	1. Kasvattaja ei ole edes tietoinen käyttävänsä valtaa toiminta suunnitellessaan. Lasten tuottamaa tietoa hyödynnetään ainoastaan kasvattajan näkökulmasta. Lapselle ei mahdollisteta toiminnan kyseenalaistamista. Kasvattajat kysyvät lasten ajatuksia, mutta eivät kerro lapsille, miten heidän mielipiteensä vaikuttavat päätösiin.

OSALLISUUDEN TASOT 4-8

OSALLISUUTTA ESTÄVÄT TASOT 1-3

3.3.1 Lapsen kehitysvaiheiden ymmärtäminen

Ajattelen, että pedagoginen sensitiivisyys on myötä-eläytymistä lapsen eri kehitysvaiheita ymmärtäen, jota myös asiantuntijat todentavat. Varhaisten tunnesiteiden artikkelissa Mirjan Kalland toteaa, lapsen kehitykseen liittyy oleellisesti vanhemman kyky ennakoita ja jäsentää arkiset tilanteet lapsen kehitystä tukeviksi (Kalland 2011, 152). Yhtä lailla samassa artikkelista kootussa kirjassa Jari Sinkkonen toteaa, että se, mikä on hyväksi ja huonoksi arjessa on myös hyväksi ja huonoksi esimerkiksi lapsen varhaiskasvatusympäristöissä (Sinkkonen 2011).

Päätelen lukemani perusteella, että on suotavaa ymmärtää esimerkiksi lapsen fyysinen voimankäyttö eri kehitysvaiheissa, eikä olettaa lapsen liikkuvan nopeasti ryhmätunnilla, kun hän vasta opettelee istumaan tai olla yrittämättä saada 2-vuotiaista oppimaan laulua, jossa on monta eri korkeudessa ääntävää säveltä, vaikka vanhempi lapsi siihen kykenisi, eikä vaadita kurilla kolme-viisivuotiaista (kurilla ei tietenkään missään vaiheessa) esimerkiksi istumaan paikalla ja olemaan kiltisti kuunnellen, kun heidän kehitykseen on yhä ominaista tutkiminen, omaehtoisuus, uteliaisuus ja sosiaalisten taitojen harjoittelu. 4-5- vuotiaat tietävät jo enemmän, miten tulisi sosiaalisissa tilanteissa käyttäytyä, mutta eivät osaa vielä säädellä omia tunteitaan toisten odotusten mukaisesti (Nurmiranta 2009, 57). 6-vuotias leikkii ja harrastaa enemmän kavereiden kanssa ja ymmärtää noudattaa yhdessä sovittuja sääntöjä aikuisen tukemana (Nurmiranta 2009, 57). Mielestäni on tärkeää nimenomaan yhdessä laatia säännöt lapsen osallisuuden ja mielipiteen kunnioittamiseksi yhtenä ryhmän jäsenenä. Päinvastaisessa tilanteessa sääntöjen laatiminen olisi sitä, että opettaja määräisi ylhäältä käsin ilman lasten ajatusten vastaanottamista päätökset. Sellainen voi tuottaa pelkoa ja siten vähentää luovuutta ja musiikista nauttimista. 6-vuotias ymmärtää jo varsin hyvin sosiaalisia tilanteita ja kykenee ilmaisemaan mielipiteitään (Nurmiranta 2009, 57).

Toisaalta Kalland kirjoittaa, että on tärkeää myös muistaa lapsen hetkelliset taantumiset kuten kaksivuotias saattaa toimia välillä kuin kolmevuotias ja välillä taantuu väsyneenä ja itkee. Pienten lasten kehitysvaiheiden yksityiskohtainen ymmärtäminen osoittaa ammattilaisen laadukkaan koulutuksen. (Kalland 2011, 152.) Kalland kuvaa:

”aikuisen ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa on oleellista, että aikuinen tavoittaa lapsen todellisen kehitysvaiheen ja kykenee ennakoimaan seuraavaa kehityskaskelta sekä jäsentämään tehtävät siten, että lapsen on mahdollista ratkaista ne.”

Teorian mukaan lapsi kiinnittyy turvallisesti aikuiseen (vanhempaansa), kun vanhempi toimii lapsen kanssa hellästi, lämpimästi ja ennakoitavasti. (Kalland 2011, 154.) Musiikkipedagogin työssä on tärkeää lapsen tunteiden säätelyn tukeminen. Emotionaalinen kasvatus riippuu muun muassa siitä, miten työyhteisössä otetaan tunteet puheeksi ja puhutaan siitä, miten lasten keskinäiset ristiriitatilanteet ratkaistaan ja annetaanko lasten puhua tunteistaan (Nurmiranta 2009, 57). Tommy Hellsten painottaa myös sitä, että ilman, että lapselle asetetaan turvallisia rajoja, johtaa turvattomuuteen. Vanhemman tulisi rohkaistua olemaan lujasti pehmeä ja antaa lapsensa kokea frustraatio, turhautuminen ja siitä syntyvä kapinantahto. Siinä lapsi kokeilee asetettuja rajoja: kestävätkö ne, olenko turvassa? Turvallisudentunne syntyy, kun ne kestävät eikä lasta hylätä kokiessaan frustraation. Kasvattajan on kuitenkin oltava pehmeä juuri silloin, kun lapsen tunteet heräävät, kun hän ei saa, mitä haluaa. (Hellsten 1992.)

Hellsten kuvaa esimerkin ”Virtahepo olohuoneessa” teoksessa, että hän paini poikansa kanssa, kun poika oli ollut kaoottisessa lapsimassassa pyytämässä rajoja. Hän osoitti pojalleen, että hän on fyysisesti suurempi ja vahvempi painamalla hänet maahan ja pitämällä hänet siinä, kunnes poika huusi, pani vastaan, minkä pystyi ja lopulta lopetti, puhkesi kyyneliin ja halusi halata. (Hellsten 1992,29.) Musiikkipedagogi tarvitsee pienten lasten ryhmätoiminnassa tietoa. Lapsiryhmän ohjaaja tarvitsee riittävästi kokemusta ja tietämystä löytääkseen tasapainon sen välille, millaisissa tilanteissa on tärkeää pysyä lujana ja asettaa rajoja, millä keinoin ja milloin ei.

Opintojeni varrella on keskusteltu siitä, että musiikkipedagogi kokee joskus olevansa avuton, kun yksi ryhmän lapsista ”riehuu” ja ”kapinoi”. Silloin lujasta mutta pehmeästä suhtautumisesta ja lapsen kehitysvaiheiden piirteiden ymmärtämisestä voi olla koko ryhmän turvalliselle ilmapiirille tukea, mielestäni. Lapsi kokee olevansa kaiken keskipiste vielä alle 7-vuotiaana ja lapsen on vaikea vielä ymmärtää toisen ihmisen näkökulmia, minäkeskeisyys kuuluu lapsen kehitykseen (Nurmiranta 2009, 35). Vasta kouluikäisenä lapsen sosiaaliset taidot alkavat kehittyä ja empatiakyky vahvistuu (Nurmiranta 2009 56). Koulukypsyys edellyttää tiettyjen sosiaalisen taitojen omaksumista, joita ovat esimerkiksi kieltojen ja rajojen kestäminen vuoron odottaminen ja luopuminen, sen kestäminen, ettei aina voi olla keskipisteenä sekä puolensa pitäminen. (Nurmiranta 2009 2009, 62).

7-12-vuotias lapsi oppii jo paremmin asettumaan toisen asemaan ja ajattelemaan toistenkin kannalta ja ottamaan huomioon toisen tunteet ja ajatukset. (Nurmiranta 2009,

62.) On kuitenkin näyttöä siitä, että yli kahden vuoden ikäiset kykenevät mentalisoimaan eli kykenevät ajattelemaan, että toisella ihmisellä on erillinen mieli ja erilaiset kiinnostuksen kohteet. Tämä tuli ilmi katsoessani ”vauvan vuosi” (2020) tieteellistä dokumenttisarjaa, että selkeästi taapero ikäiset lapset ovat auttamishaluisia ja osaavat ajatella, mistä itse ja toiset pitävät ja tarvitsevat.

Opintojeni varrella on korostettu lapsen kehitysvaiheiden rakentumisen omaksumista kuten sensomotoriikan kehitystä 0-2-vuotiaana ja vanhempien lasten hienomotoriikan ymmärtämistä, jotta opettaja osaisi antaa sopivia harjoituksia esimerkiksi aloittavalle pianonsoiton oppilaalle tai toimiessaan vauvamuskari opettajana. Yhtä lailla on korostettu lapsen sensitiivisen kohtaamisen merkitystä. Varhaisiänmusiikkikasvatukseen kuuluu vauvoista, perheiden ja varttuneiden kanssa toimiminen. Lapsen emotionaalisen kasvun tukemisen ymmärtäminen on myös kasvattajana tärkeä tiedostaa.

4 Keinoja turvalliseen kohtaamiseen musiikkikasvatuksessa

4.1 Turvallisuudentunne

Edetäkseni turvallisen kohtaamisen edellytyksiin, on olennaista ensin tarkastella turvallisuudentunnetta. Turvallisuudentunne on inhimillisen elämän edellytys ja perusta, jolla pyritään jatkuvuuteen. Ihminen tarvitsee turvaa, läheisyyttä ja lohdutusta koko elämän. (Jari Sinkkonen 2018.) Lapsen tarpeisiin sensitiivisesti reagoiminen rakentaa turvallista kiintymyssuhdetta (Tuomarila 2016, 9) ja lapsen tarpeista nouseva sensitiivinen hoiva edistää turvallisen suhteen syntyä (Lahikainen 2008, 106). Lapsen turvallisuudentunne on perustavanlaatuinen osa kasvamista ja se tukee lapsen hyvän itsetunnon kehittymistä ja oppimista. (Koskenranta ja Vähämäki 2017.) Sillickin ja Schutterin tutkimuksessa vuonna 2006 todettiin, että kokemus saadusta vanhempainrakkaudesta ennusti onnellisuutta aikuisiässä, joka oli yhteydessä myös itsetuntoon ja tunneälyyn (Uusiautti 2020).

Hurme ja Kyllönen erittelevät Koskenrannan ja Vähämäen opinnäytetyössä Lapsen turvallisuudentunne päiväkodissa turvallisuuden jakautuvan fyysiseen ja henkiseen osa-alueeseen, jotka jakautuvat pienempiin osa-alueisiin:

”Fyysinen turvallisuus jakautuu kahteen pienempään osaan, tilaturvallisuuteen ja fyysiseen koskemattomuuteen. Henkisen turvallisuuden määre puolestaan voidaan jakaa kolmeen osioon: psyykkiseen, sosiaaliseen ja pedagogiseen turvallisuuteen. Niin ikään emotionaaliseen turvallisuudesta puhuttaessa tarkoitetaan turvallisuuden tunnetta, joka muodostuu edellä mainittujen osa-alueiden kokonaisuudesta. (Koskenranta ja Vähämäki 2017, 11-12.)”

On hyvä pohtia, miten voimme vaikuttaa lapsen turvallisuudentunteen tukemiseen musiikkipedagogina. Musiikkipedagogi tarjoaa oppilailleen turvallisen oppimisympäristön kannustamalla, motivoimalla ja tarjoamalla onnistumisen kokemuksia. Hyväksyvä oppimisympäristö pitää sisällään oppilaan kaikkien tunteiden ja ajatusten ilmaisun sallimisen ja hyväksymisen. Lapsen turvallisuudentunteeseen vaikuttaa myös millaisessa ryhmässä lapsi on. On tärkeä, että musiikkipedagogi luo ryhmäytymistä tunnille ja antaa lasten tutustua ympäristöön. Työkokemukseni mukaan lapselle tilan merkitys kuten vapaus liikkua ja tutut rutiinit luovat turvallisuudentunteesta. Yhtä lailla on tärkeä antaa lapsen kantaa esimerkiksi itselleen tärkeää turvaobjektia, kuten pehmolelua mukana tunnilla, jos lapsi haluaa, sillä toiminnasta toiseen siirtyminen voi olla lapselle jännittävää (Koskenranta ja Vähämäki 2017, 17). *Minerva Skyttä* kirjoittaa oppinnäytetyössään ”*Kiusaaminen musiikkiopistoissa*”:

”Turvallisen oppimisympäristön rakentaminen kuuluu jokaisen opettajan velvollisuuksiin. Musiikinopiskelussa ja harrastustoiminnassa turvallinen ja hyvinvoiva oppimisympäristö on elintärkeä” (Skyttä 2020, 1).

Turvallisuudentunteen rakentumiselle on tärkeää, että musiikkipedagogi tukee lapsen tunteiden nimeämistä, säätelyä ja käsittelyä taiteen ja musiikin keinoin. Seesjärven oppinnäytetyöstä (2013, 15) käy ilmi, että esimerkiksi laulaminen ei saata onnistua, jos ihminen pidättelee jotain tunnetta. Häpeä on esimerkiksi sellainen tunne, joka aiheuttaa sen, että koko vartalo lamaantuu, joka vaikeuttaa hengittämistä, joka on oleellista laulamiselle.

Olen todennut laulutunnilla, että laulaminen on vaikeaa, kun on pidättänyt ikävää tunnetta. Silloin laulua on helpottanut se, että opettaja on suhtautunut sensitiivisesti. Kun lauluopettaja on laittanut kätensä selkäni taakse, se on tuonut turvallisuuden kokemuksen. Opettajan kohtaaminen ja kosketus auttoivat minua myös päästämään irti surusta, joka tuli laulun jälkeen ulos. On kuitenkin tärkeä kysyä oppilaalta saako häneen koskea. Lapsi voi kokea liian lähelle tulemisen myös epämiellyttävänä. Kysyn aina piano-

oppilailtani soittotuntien alussa ”saanko näyttää sormillasi”, kunnes oppilas ymmärtää, että tarkoitukseni on vain ohjata kädenliikkeitä oikeisiin soittoasentoihin. Kun olen koettanut tukea piano-oppilaideni käsiä rennoiksi soittamista varten, olen huomannut, että lapset kokevat olonsa turvallisemmaksi ja rennommaksi.

Musiikki itsessään vaikuttaa konkreettisesti turvallisuudentunteeseen. Jos perhe esimerkiksi muuttaa paikasta toiseen, lapsi joutuu jättämään tutun kotiympäristönsä ja päivähoitopaikkansa. Perheen musiikki kulkee kuitenkin perheen mukana. Sama tuttu ääniympäristö voidaan luoda missä tahansa: lastenrattaiden pyörät kitisevät ja kattilankannet kalisevat kuten ennenkin, äidin kehtolaulu kuulostaa yhä samanlaiselta. Monia tuttuja lauluja voidaan yhä laulaa. (Lindberg-Piironen ja Ruokonen 2017.)

Lapsen roolia korostetaan musiikkikasvatuksessa. On hyvä muistaa, että lapsi ja aikuinen voivat ja tekevätkin myös yhdessä taiteen ja musiikin parissa. Yhtä tärkeää on siis huomata aikuisen rooli, joka on läsnä lapsen kanssa. Lapselle perheen kanssa oleminen tukee lapsen turvallisuuden tunnetta, mikäli lapsi tulee kohdatuksi ja nähdyksi. Salo ja Tuomi toteavat ”vanhemman vuorovaikutus” teoksessa, että vanhemmat ja toiset ihmiset ovat lapsen tärkein kiinnostuksen ja oppimisen kohde.

4.2 Lapsen arvostavan kohtaamisen edellytykset

Lapsen turvallisuuden kokemus rakentuu lapsen kokemuksesta, että hän on tärkeä. Turvalliseen vuorovaikutukseen kuuluu lapsen arvostava kohtaaminen. (Väestöliitto 2021.) Arvostava kohtaaminen koostuu aikuisen lempeistä ilmeistä ja eleistä, lapsen yksityisyydestä ja lapsen omana itsenä kunnioittamisesta, aikuisen kiireettömyydestä, kannustamisesta, sylin tarjoamisesta, osallistuttamisesta, puheen ymmärrettävyydestä ja luottamuksen arvoisuudesta. Psykoterapeutini mukaan, se että lapsi kokee tulevansa kuunnelluksi, rakentaa yhteyttä lapsen ja aikuisen välille. Hänen mukaansa, lapsi haluaa kuunnella myös aikuista, kun hän itse tulee kuunnelluksi. Kuunnelluksi kokemuksen myötä lapsi saa empatiaa ja kokee tulevansa arvostetuksi, joka puolestaan vahvistaa turvallisuuden kokemusta.

Perusluottamus on keskeistä turvallisuudentunteen rakentumiselle (Nurmiranta 2009, 29). Turvallinen kiintymys on luotu, kun lapsi on oppinut luottamaan, että hänet huomioidaan ja hänen tarpeensa tunnustetaan ja vastaanotetaan. (Tuomarila 2016, 9) Lapsi tarvitsee perheen lisäksi esimerkiksi opettajan, joka tuntee hänet, johon hän voi

luottaa. Opettaja voi rakentaa luottamusta tutustumalla kiinnostuneena oppilaaseen esimerkiksi kysymällä lapsen harrastuksista ja mieltymyksistä.

Yhtä lailla lapselle on tärkeää aikuisen rehellisyys. Satuja lukiessa esimerkiksi, aikuisen on tärkeää selventää sadun ja toden rajoja. Lapsi opettelee vasta ymmärtämään, mikä on oikein ja väärin. Toisaalta on tärkeää kuunnella myös lapsen näkökulmia oikeasta ja väärästä, aikuinen ei ole automaattisesti aina oikeassa kertoessaan, mikä on oikein ja väärin. Myös vaikeat salaisuuksien kantaminen ovat lapselle taakka (Arajärvi s.132). Arvostavan kohtaamisen luomiseksi musiikkipedagogin on oltava avoin erilaisille mielipiteille. Luottamuksen rakentumiseen vaikuttaa lapsen tunteiden vakavasti ottaminen.

Lapsen puolella oleminen etenkin konfliktitilanteissa vaikuttaa kokemukseni mukaan lapsen luottamukseen ja turvallisuudenkokemukseen. Esimerkkinä työskennellessäni musiikkiryhmässä ja samassa yhteydessä eskari ohjaajana, eräs poika arasti minua, kun emme vielä tunteneet. Mitä useammin olin ollut pojan puolella, kun hän oli piiloutunut nurkkaan ulkoilun aikana, hänen tukenaan musiikkiryhmä tunnilla, hän alkoi hiljalleen luottamaan ja avautumaan eikä enää arastellut seurassani. Tästä totean, että lapsi tarvitsee todisteita siitä, että olet luottamuksen arvoinen. Luottamus syntyy pienten askelien synnyttämästä konkretiasta psykoterapeutti Myllykosken mukaan. Se syntyy myös dialogisuudesta.

Dialoginen vuorovaikutus on tasavertaista ja avointa suhtatumista erilaisiin näkökulmiin, jossa kuunnellaan toinen toisiamme neuvotellen.

”Avoin, toista kunnioittava dialogisuus ja hyvin toimiva yhteisöllisyys ovat tärkeä voimavara myös työssä jaksamisen näkökulmasta.” (Jordan-Kilkki ja Pruuki 2012, 26)

Jokaisen näkökulmasta voi oppia uutta, myös omasta näkökulmastaan. (Jordan-Kilkki ja Pruuki 2012, 25) Opetuksessa esiintyy vielä harvoin dialogista ja vastavuoroista sekä demokraattista vuorovaikutusta (Karlsson 2003,26). Keskustelut muodostuvat usein kolmesta osasta: aikuinen tekee aloitteen (esittää kysymyksen), johon lapsi vastaa, jonka lopuksi aikuinen arvioi lapsen vastausta. Tällainen jatkuva lapsen arvioiminen perustuu lapsen jatkuvaan arvioimiseen. Ammattilaisen kysymyksiin pohjautuvassa toimintatavassa ei ole lapselle tilaa esittää omia ideoitaan ja itselleen tärkeitä ajatuksia, ja lapsi yrittää kaiken aikaa vain keksiä, millaisia vastauksia aikuinen toivoo saavansa.

Oppimisen kannalta tilanne asettuu pääläelleen: lapsi muuttuu tällaisessa tilanteessa aikuisen toiminnan kohteeksi eikä ole oppimisen ytimessä oleva aktiivinen pohtija, kyselijä ja kokeilija! (Karlsson 2003, 26-27.)

Dialogisuutta voidaan silti rakentaa inhimillisillä ja aitoa kiinnostusta osoittavilla kysymyksillä, jotka antavat vastapuolelle paljon tilaa. M:llä alkavat mitä, miten, missä, millainen kysymykset ovat hyviä tapoja luoda dialogisuutta. (Jordan-Kilki ja Pruuki 2012,23.) Mielestäni ihmettelevä ja utelias asennoituminen vuorovaikutukseen ja yhdessä ihmetteleminen ovat dialogisuutta edistäviä keinoja, josta seuraa yhdessä ymmärtämistä. Tätä todentavat myös Jordan-Kilki ja Pruuki artikkelissaan. Samassa artikkelissa Haarakangas kuvaa dialogin vihollisen olevan varma tietäminen. Lapsen itseilmaisun mahdollisuus mahdollistaa oppimisen. Musiikkipedagogin on tarkasteltava syvemältä, mitä dialogisuus suhteessa lapsen kanssa on, ja miten se luodaan.

Dialogisuus edellyttää myös sitä, että opettajalla ei ole kiire muualle eli ajan antaminen on ilmeinen edellytys kohtaamisen toteuttamiseksi. Ymmärretyksi tuleminen edistää lapsen turvallisuuden kokemusta John Bolwbyn mukaan. Bolwbyn mukaan turvallisuuden kokemus rakentuu muun muassa siitä, että lapsen toiveet ymmärretään. Tällöin lapsi kokee, että elämä on paremmin hallittavissa. (Tuomarila 2016, 8-9.) Takanen kirjoittaa ”Tunne lukkosi” teoksessa, että ymmärretyksi tuleminen edellyttää toisen osapuolelta kertomista (Takanen 2011). Lapsen kielen kehittyminen auttaa lapsen ymmärretyksi tulemistä ja siten turvallisen suhteen rakentumista, jonka puolesta esimerkiksi tarinoiden lukeminen lapselle ja saduttaminen ovat tärkeitä työtapoja musiikkipedagogin ja lapsen yhteistyösuhteessa.

Musiikkipedagogi toimii myös perhemusiikkitoiminnassa ja vauvamuskarissa. Tällaisessa musiikkitoiminnassa halutaan tukea lapsen ja vanhemman välistä vuoropuhelua. Vauvamuskarissa esimerkiksi vanhemmat laulavat vauvoille ja vastaavat vauvan ääntelyyn. Samalla silitetään vauvan eri kehon osia. Vauva nauttii tutusta melodiasta ja vauvaa autetaan esimerkiksi taputuksiin. Lapsen rytmikka kehittyä ja melodian äänenkorkeuden vaihtelut ovat usein vauvoista kiinnostavia. Samalla luodaan lapsen ja vanhemman välistä kohtaamista. Kohtaaminen rakentuu turvalliseksi myötäelämisellä, lempeillä vuorovaikutusta tukevilla ilmeillä ja eleillä. Psykologi *Tony Dunderfelt* kertoo Oulun Yliopistossa *Unelmien työpäivä* webinaarissa yhteistyökäden viidestä tärkeistä tekijöistä, jotka ovat: Konkreettisuus, kuunteleminen, jämäkkyys,

positiivisuus, yhteiset tavoitteet. (Dunderfelt 2018). *Martti Linqvist* kirjoittaa teoksessa ”*pieni kirja ihmisestä*”, ettei mikään voi syntyä ilman vuorovaikutusta (Linqvist 2003).

Riittävän ajan antaminen mahdollistaa yhteyden muodostumisen lapsen ja aikuisen välillä. Aivoliiton verkkosivuilla kuvataan turvallisen ja kohdatuksi tulemisen olon olevan ”jokaisen lapsen ja nuoren perustarve. Kun vanhempi on tunnetasolla läsnä eli emotionaalisesti saatavilla, lapsi tuntee olonsa hyväksi. Jos taas vanhemman huomio kohdistuu jatkuvasti muualle kuin lapseen, tämä alkaa helposti oireilla eri tavoin.” (2019 Aivoliiton verkkosivut.)

Tämän lisäksi lapsi on luonnostaan utelias ja aktiivinen. Taitojen harjoitteluun vaaditaan tietynlainen ympäristö ja aikuisten tuki. Lasten on todettu taantuvan taidoissaan joutuessaan viettämään pidempiä aikoja erossa aikuisista. (Furman 2000: 118-119; Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010a: 10-11; Myers 2009: 219-220.) Ajan antaminen on myös olennaista lapsen motoriikan tukemiseksi. Tutkimuksessa on todettu, että varhaisen kiintymyssuhteen puuttuminen tai turvaton suhde voi aiheuttaa motorisen kehityksen hidastumista (Maurala ja Huhtala 2011,31). Lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen tarvitsee lapselle ajan antamista. Se tulisi olla ilmiselvää kasvattajalle.

Kuunteleminen oikein toteutuessaan on läsnäoloa parhaimmillaan. Aikuisella ei saisi olla kiire muualle ja aikuisen tulisi olla kiinnostunut lapsen ajatuksista, kysymällä lapselta mitä hänelle kuuluu soittotunnin alkaessa, kysyä tunnin edetessä lapsen omista näkökulmista, ottaa vastaan lapsen ehdotukset ja antaa lapsen puhua loppuun! On perustavanlaatuista saada varhaisista vuosista asti kokemuksia siitä, että toinen on kiinnostunut ”Sinulla on väliä ja viesteilläsi on arvoa”. Kaikkein läheisimmissä ihmissuhteissa rakentuu perusturva. Kun on kokenut olevansa toiselle tärkeä sellaisenaan, sisäistyy kokemus omasta arvosta. Jokaiselle on tärkeää, että on toisen silmissä kiinnostava. Ihmissuhteita kannattelee luottamus ja turvallisuus, jotka rakentuvat pienistä hetkistä, joissa osoitetaan kiinnostusta toisen tunteiden, toiveiden ja tarpeiden kanssa. Olennaista on ymmärtää toisten perspektiivit. (Kallio 2021.)

Opettajan tarkkaavaisuus ja lapsen aito kuunteleminen luovat erityisen hyvät edellytykset luovuudelle, kehittymiselle, kasvulle ja oppimiselle (Karlsson 2003, 42). Haarakangas toteaa seuraavasti:

”verbaalisia kuuntelemista tukevia muotoja ovat esimerkiksi myötäilevät murahdukset, kuten ”mmm-m”, tai ” ovenaukaisijat”, kuten joo-o”, ”niin”. Ne edistävät avointa ilmaisua, mikäli kuunteleminen on aidosti käynnissä eikä repliikkejä toisteta ulkokohtaisen rutinoitusti.”

Avoin kuunteleminen edellyttää oppilaan ainutkertaisen ihmisyyden kunnioittamista ja eläytymiskykyä, oppilaan tarinaan paneutumista. Vaikean asian jakaminen saattaa olla oppilaalle jopa merkittävä välittämisen ja rakkauden kokemus. (Jordan- Kilkki ja Pruuki 2013, 22). Avointa kuuntelemista voi estää opettajan tarve löytää perusteita omille näkökulmille ja asiantuntijuudelle tai tarve torjua ajatukset, joita ei itse kannata (Haarakangas 2008,28). Tehokkuutta arvostavassa yhteiskunnassa opettajien voi olla vaikea olla läsnä opetustilanteessa. Tämä kaventaa kohtaamisen mahdollisuutta. Olen huomannut opetuksestani, että, jos yritän liikaa, vien lisäksi ylimääräistä tilaa lapsen oppimiselta. Kun pääsen läsnäolontilaan, enkä yritä liikaa, ensiksi yhteys muodostuu oppilaisiin, aito kohtaaminen syntyy ja oppimista tapahtuu luonnostaan.

Lempeä nonverbaalisuus rakentuu kasvojemme ilmeistä, eleistä, äänenpainosta ja asennoistamme. Lempeytemme ja arvostuksemme huokuu meistä esiin, sen vuoksi mielestäni on hyvä joskus pysähtyä pohtimaan, miten ilmennämme omaa arvostusta kohtamisessa. Lasten suurin, tärkein ja ehkä ainoa todellinen voima on kyky pyytää nähdäksi tulemista *Silfverberg* kirjoittaa teoksessa ”*Sinut on nähty*”:

”Katso minua, näe minut, todista minut – todista, miten teen, mitä olen; sano mitä näet, puhu minulle ja kuvaa minut niin, että itsekkin ymmärrän. Katsottu on aina katsojan hyväntahtoisuuden varassa.” (Silfvsberg 2020.)

Kun musiikkipedagogi avaa oven soittotunnille osallistuvalla oppilaalla on tärkeää, että aikuinen osoittaa myönteistä suhtautumista esimerkiksi avoimella asennolla esimerkiksi kädet auki pitäen ”tervetuloa” ilmentävillä eleillä. Samanlainen avoin ja myönteinen elekieli aikuisen äänenpainossa, ilmeissä ja kommunikoinnissa olisi lapsen arvostavan kohtaamisen kannalta tärkeä säilyttää koko tunnin aikana. Jos esimerkiksi aikuinen istuu leveästi tuolillaan, eikä ilmehdi tai reagoi lapsen onnistumisiin, se voi osoittaa lapselle, että hän ei ole tärkeä eikä opettaja ole kiinnostunut. Eteenpäin kurottautuminen lasta kohti osoittaa, että on kiinnostunut. Lapsen turvallisuuden kokemusta vahvistaa se, että hän kokee olevansa opettajalle tärkeä. On tietenkin poikkeuksellisia tilanteita olemassa, koska jokainen opettajakin on yksilö. En tarkoita automaattisesti sitä, etteikö aikuinen olisi kiinnostunut, mikäli hän ei kurottaudu eteenpäin. Sanattomasta viestinnästä on tutkimuksia saatavilla verkoissa paljon. Kehonkielestään voi opetella tulemaan tietoisemmaksi. NLP kouluttaja ja muutosvalmentaja Marja-Leena Savimäki muun

muassa tuo esiin sanattoman viestinnän merkityksiä vuorovaikutuksemme kehittämisen näkökulmasta.

Lapsi tarvitsee läheisyyttä (Nurmiraanta 2009,29). John Bowlbyn (1907-1990) totesi, että varhaisten vuorovaikutuskokemusten myötä lapsi rakentaa sisäisiä kokemuksia, joiden pohjalta lapselle kehittyy kiintymyssuhdemalli. Kiintymyssuhdemalli vaikuttaa lapsen tapaan havainnoida ympäristöään ja malliin luoda ihmissuhteita ja siihen, miten lapsi selviää eri kehitystehtävistään (Korja 2011, s.188-189).

”Turvallinen läheisyys ja kosketus antavat lapselle viestin, että hänet hyväksytään. Kosketuksen pitää olla myönteinen asia, sen pitää tapahtua ilman pakkoa. Lapsen fyysinen satuttaminen ja kurittaminen ovat haitallisia lapselle.”
(Väestöliitto)

Kallio toteaa, että jokaisessa meissä on tarve saada läheisyyttä ja kokea kohtaamisia. Jos kohtaamisista puuttuu läsnäolo, on vaikea saada tarvittava: asia ei mene perille, eikä tule kuulluksi, nähdä tai kosketuksi. (Kallio 2017.)

Läheisyyttä rakennetaan muodostamalla tunneyhteys lapseen. Musiikkitoiminnassa läheisyyteen voidaan pyrkiä esimerkiksi rauhallisella toiminnalla kuten sadun lukemisella, jonka aikana voidaan laittaa taustalle rauhallista musiikkia soimaan, himmentää valoja tai saduttamisella, jossa lapsi pääsee jakamaan sisäistä maailmaansa. Musiikkipedagogin on ymmärrettävä opetustyön eettiset periaatteet. Eettisen herkkyyden rakentavia tekijöitä ovat vilpittömyys, avoimuus, yhteys omiin tunteisiin sekä se, että uskaltaa antaa kohtaamisen toisen ihmisen kanssa koskettaa. Musiikkipedagogin tulisi olla valmis vastaamaan lapsen kosketuksen tarpeeseen. Se voi olla esimerkiksi toiselle käden tarjoaminen, halaus tai syliin ottaminen.

Tarina ja Kosketus Oy verkkosivuilla mainitaan, että myönteistä kosketusta ja satujen yhdistämistä käyttävät tuhannet varhaiskasvattajat ja lasten parissa työskentelevät terapeutit. Menetelmää kutsutaan satuhieronnaksi. Se rentouttaa ja vahvistaa lapsen turvallisuuden kokemusta. Musiikkiryhmän yhteisöllisyyden ja yhdessä pohtimisen avulla rakennetaan läheisyyttä. Läheisyyttä edistää myös kysymysten esittäminen toisilleen. Työssäni lapset ovat usein pyytäneet uudelleen tutustumisleikkiä, jossa olemme toinen toisiltamme kysyneet kysymyksiä, joihin oppilaat, opettaja mukaan lukien vuorotellen saa vastata jompikumpi tai molemmat esimerkiksi ”kesä järvellä vai kesä metsässä?” ”tulppaani vai junamatka?” Lapselle läheisyys on elintärkeä.

Yhteyden löytäminen omien tarpeiden ja tunteiden välillä toiseen ihmiseen auttaa säätelemään tunteitaan (Neitola 2020). Olemme rakentuneet pitkälti suhteessa varhaisimpiin vuorovaikutussuhteisiimme; varhaisimpiin kohtaamisiimme ja niistä saamiimme palautteisiin. Siihen peiliin, johon olemme katsoneet ollessamme häviävän pieniä ja sisäisesti rakenteettomia. Se on peili, joka tuottaa parhaimmillaan luottamuksen, turvallisuuden, hyväksytyksi ja rakastetuksi tulemisen ja merkityksellisyyden kokemisen. (Myllykoski 2013.) Usein kuulee aikuisten käyttävän ilmaisua, josta käy ilmi oletus, että lapsi hakee huomiota. Nurmiraanan mukaan lapsi hakee yhteyttä, eikä huomiota (Nurmiraana 2009). Musiikkipedagogin on tärkeää tällaisessa tilanteessa luoda yhteys lapseen.

Lapsen hyväksyvää kohtaamista korostetaan varhaisen musiikkikasvatuksen opinnoissa. Toisen hyväksyminen on toisen arvostamista omana itsenään. Jo vauvan ikäinen lapsi huomaa kasvoistamme eleiden ja ilmeiden välityksellä, miten hänet hyväksytään. Hyväksyvä peili on lapsen turvallisen kehityksen kannalta tärkeä. *Tommy Hellsten* kirjoittaa ”*Virtahepo olohuoneessa*” teoksessa, että lapsen kehityksen kannalta ratkaisevimmat peilit ovat ne, jotka on asetettu lapsen eteen hänen varhaisimmissa kehitysvaiheissaan, hyvin usein edeltävän sukupolven edustajat kuten isä ja äiti. Hellsten jatkaa teoksessa kuvaten, että joskus peilit voivat puuttua lähes kokonaan. Peilin kokonaan puuttuminen voi johtaa siihen, että lapsi jää psykologisesti syntymättä. (Hellsten 1992,26) Edellisen kuvauksen perusteella on ilmeistä todeta, että näin turvallinen kohtaaminen jää syntymättä.

Silloin, kun lapsi huomaa peilistä, eli aikuisen kasvoista ja kommunikaatiosta, että aikuinen on huomannut esimerkiksi hänen surunsa ja antaa sille tilaa elää, lapsen psyykinen johtopäätös on, että minä saan olla surullinen, surun tunne on hyvä asia. Jos taas lapsen edessä olevalla peilillä ei ole itsessään tilaa suru- nimiselle tunteelle, he eivät kykene näkemään sitä lapsessakaan. Peili mykistyy eikä näytä sitä mitä lapsessa on. (Hellsten 1992, 26.)

Tämän perusteella musiikkikasvattajan on tärkeä pysyä hereillä, millä tavoin hän kohtaa oppilaan, joka ilmentää tunnilla surua. On hyvä kiinnittää huomiota myös oppilaille tarjottujen laulujen sanoituksiin. Laulujen sanoitukset vaikuttavat hyvässä ja pahassa. On olemassa lauluja, joiden sanoitukset eivät tue lapsen kannalta terveen itsetunnon kehittymistä esimerkiksi laulu, jossa kehoitetaan esimerkiksi laihduttamaan. Vanhoissa

lasten lauluissa korostetaan esimerkiksi tytön roolia vanhanaikaisesti ja epätasa-arvoisesti.

Minua pyydettiin säestämään esikoululaisten kevätkonserttiin laulua, jossa esiintyy suomennettuna seuraavanlaisia sanoja: ” Ei ikäviä ilmeitä, on coolia olla iloinen, ei ikäviä ilmeitä, on coolia olla iloinen. Esikoulussa saa kaikki olla mukana, saat itkeä, mutta parasta on hymyillä, ” Karstenin ja Petran Duvestigens sång. Kun lauluissa korostetaan iloisuutta ja vähätellään ikävien tunteiden kokemista sanoitukset opettavat kulttuurisena lähteenä, ettei ole hyväksyttävää tuntea kaikkia tunteita, joka lapsen turvallisuuden luomiseksi on kuitenkin tärkeä elementti.

Improvisaatio voi toimia hyvin, kun halutaan luoda rento ja turvallinen ilmapiiri. Pienten lasten kanssa pianonsoitto tulisi toteutua leikin kautta. Oppilaani pitivät sellaisesta soitto improvisaatiosta, jossa opettaja valitsi yhden säätilan ja oppilas jonkin tunteen ja eläimen. Oppilas innostui soittaessaan pianolla valitseman eläimen askelia samalla purkaen tuota tunnetta koskettimistoon. Sen jälkeen on voitu vaihtaa vuoroja siten, että opettaja sai valita tunteen ja eläimen ja oppilas säätilan. Olen silti huomannut sen, että tunteiden ilmaisu soittamisen kautta ei kaikissa tilanteissa ole toiminut. Silloin lapselle verbaalinen ilmaisu ja opettajan antama kohtaaminen on ollut ratkaisevan tärkeää. Musiikkipedagogin on oltava valmis antamaan tilaa oppilaille, kysyä ja rohkaista oppilasta, mikäli jokin asia painaa oppilaan mieltä. Iloa on helpompi kokea siellä, missä on tilaa kokea vaikeita tunteita. Musiikkipedagogin kärsivällisyys ja hiljaisuuskin voi luoda oppilaan ilmaisulle tilaa.

Empatia on tunnekasvatuksen keskeinen tavoite. Tunnekasvatuksen tavoitteena on ensin oppia kohtaamaan omia tunteita, jotta voimme paremmin ymmärtää toisen tunteita. Taide ja taiteellinen toiminta toimivat keinoina tunteiden ilmaisemisessa ja kohtaamiselle. Taide ei anna suoria yksinkertaisia vastauksia, mutta sen avulla lapsi voi ilmaista ja kertoa kokemuksistaan ja tunteistaan. Taiteellinen toiminta antaa tilaa niiden käsittelemiselle ja ilmaisulle; lopputuloksen sijaan koko prosessi merkitsee (Helsingin Kultus). Lapsi tarvitsee kykyä asettua toisen ihmisen asemaan elävän vuorovaikutuksen kannalta. Tunnetaidot ovat yhteydessä tähän kykyyn, eivätkä ne kehity ilman mielikuvitusta. (Jantunen ja Ojanen 2011, 127.) Kukaan ei voi kunnioittaa toista aidosti, jos häneltä puuttuu vilpittömän empatiakyky (Askelterveyteen).

Tarjosin leikin esikouluryhmäläisille, jossa tarkoitus oli piirtää ryhmän kanssa isolle kartongille omannäköinen yhteiskunta ja samalla taustalla soitettiin musiikkia. Tehtävän tarkoitus oli kehittää moraalista ajattelua, eri näkökulmiin asettumista. Moraalikasvatus tukee empatian kehittymistä (Nurmiranta 2009). Olen kohdannut monenlaisia tilanteita työssäni, jossa opettajan on asetuttava lujasti lapsen asemaan, luotettavan aikuisen roolissa. Kerran eräs oppilaani kertoi, että hän tulee kiusatuksi koulussa. Kysyin, onko hän kertonut asiasta vanhemmilleen ja totesin, että kiusaaminen on aina vakava asia! Tunnin aikana soitimme vähemmän, ja kuuntelin oppilaan kertomusta antamalla aluksi tilaa, lopulta häntä puolustaen, kannustaen ja kerroin, että on tärkeää, että hän tulee kuulluksi asiassa myös koulussa ja vanhemmilta. Vaikka opettajalla on muuten vaitiolovelvollisuus, kun lasta kiusataan, aikuisen on aina tilanteeseen puututtava.

Pedagogi ja lääkäri Janusz Korzcak (1878-1942) puolusti aikoinaan lasten oikeuksia. Korzcakin ajatukset vaikuttavat yhä tänä päivänä YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa. Tekstin alapuolella maalaamani kuva lapsesta leikkimässä.

“Lapsi syntyy maailmaan, jossa kaikki on hänelle vierasta ja uutta. Hän ei tunne alkuun edes omia vanhempiaan. Lapsen demokratiantaju ei suvaitse hierarkioita. Häntä kauhistuttaa yhtä lailla työmiehen hiki kuin ikätoverinsa nälkä, räähätyn hevosen tai teuraalle joutuvan kanan ahdinko. Koira ja lintu ovat hänelle läheisiä, perhonen ja kukka samanarvoisia kuin hän itse, ja kivessä ja simpukankuoressa hän näkee veljen. Hänelle on tyystin vierasta keinottelijan koppavuus, eikä hän tiedä, että vain ihmisellä on sielu. (Korzcak, 1928, 25.) “

Kuva 2. "Tyttö rannalla leikkimässä" Ketsia Enckell 2021

Seuraavassa kuvassa maalaus aidosta kohtaamisesta. Kuva ilmentää aikuisen välittävää ja hyväksyvää katsetta lasta kohtaan, joka on hetki sitten kompastunut ja satuttanut itsensä. Aikuinen on nostanut pojan turvalliseen syliin osoittaakseen rakkautta.

Kuva 3. Aito kohtaaminen, Ketsia Enckell

Musiikkikasvattaja toimii peilauspintana lapsien lisäksi myös nuorille, aikuisille ja iäkkäille heidän eri elämänvaiheissaan. Hellsten kuvaa, että:

”katsomalla toistuvasti peileihin lapsi alkaa rakentaa kuvaa ja käsitystä itsestään. Siitä, mikä peilissä heijastuu, päivästä päivään ja kuukaudesta toiseen, siitä muodostuu lapsen minäkuva. Sellainen hänestä tulee.” (Hellsten 1992,24.)

Ihmisyydellä tarkoitetaan humanisuutta, sivistystä ja kulttuuria myös inhimillistä olemusta. Inhimillisyydellä tarkoitetaan ihmisarvoisenmukaista ja ihmistä ymmärtävää, ihmisen halukkuutta huolehtia ihmisistä, epätäydellisyyttä ja erehtyväisyyttä, joka

”luova toiminta eri muodoissaan auttaa ihmisiä jäsentämään ja syventämään itsetuntemusta, pohtimaan ja selkiyttämään eksistentiaalisia arvo- ja merkityskysymyksiä, löytämään uutta orientaatiota ja sisältöä elämään, vahvistamaan itsetuntoa sekä eheyttämään ja saavuttamaan sisäistä tasapainoa, leikkimään ja rentoutumaan, työstämään ja ratkaisemaan omaan elämäntilanteeseen liittyviä ongelmia, kehittämään itseä ja rakentamaan omaa maailmankuvaa ja elämäntulkintaa.”

Psykoanalytikko Bettelheim kuvaa samassa, kuinka ihmisen tulisi kehittää 22 sisäistä mahdollisuutta siten, että hänen tunteensa, mielikuvituksensa tukevat toisiaan, ettei joudu elämän yllätysten armoille. (Hallas 2012, 16.)

Seuraavassa kuvassa on tekemäni maalaus ja ote tarinastani ”Luovuuden koti”. Tarina kertoo siitä, kuinka luovuus voi toimia suojapaikkana silloin, kun ihminen kokee turvattomuutta. Mielikuvitusta herättävä leikki voi voimaannuttaa ihmistä, kun on esimerkiksi väsynyt. Tarinaa voi käyttää musiikkiryhmätunnilla niin, että lapset saavat eläytyä tarinaan ikään kuin olisivat matkalla luovuuden kotiin. Voidaan ottaa mukaan rekvisiitaksi höyheniä ja erivärisiä huiveja, jotka voivat olla ikään kuin lumihuutaleita ja kukkia. Opettaja voi laittaa musiikiksi soimaan tarinassa ehdottamani Bach Anna Magdalena 26 Musette D duurissa, tai soittaa kappaletta nuotilta esimerkiksi pianolla. Luovaa toimintaa tukeva tarina vahvistaa kuuntelijan luovuutta ja osallisuuden kokemusta.

Kuva 4. osa tarinasta ”Luovuuden koti”. Maalaus ja teksti: Ketsia Enckell 2021

5 Luova työskentelyni

Esittelen tässä luvussa opinnäytetyöhöni kuuluvia lauluja ja tarinoita, joita tarkastelen edeltävien lukujen teemoihin sovellettuna. Miten tekemiäni tarinoita ja lauluja voi käyttää musiikkitoiminnassa ja arjessa?

5.1 Kirjoittamiani tarinoiden käytötapoja lapsille ja aikuisille

Kirjoittamissani tarinoissa kuvaan turvallisen kohtaamisen teemoja, musiikkia ja läheisyyttä. Tarinoihin sisältyvät arki, ihmisuus ja kehityksen kannalta tärkeitä teemoja kuten muun muassa lapsuuden leikki, perheen yhdessäolon merkitys, luovuus, luonto, koulunkäynti, sisarus ja ystävyys, kuoleman ja tunteiden käsittelyä, vanhemmuus, isovanhemman suhde ja inhimillisyys. Kirjoitin tarinoita 12-vuotiaasta Fridasta, jonka perheeseen kuuluu uteliaat 7- vuotiaat kaksoissisaret Gunni ja Daggi, täysi-ikäinen

lukutoukka Lotta, lempeä äiti, taitelija isä, Farmor (isoäiti), naapuri Freddy, majakassa asuva Terapeutti, Kuoronjohtaja lapsineen, pianisti Mila ja enkeli Filip. Seuraavassa kuvassa ovat tarinoideni henkilöihahmoja Gunni, Daggi, Frida ja Farmor.

Kuva 1. "Ihme" Ketsia Enckell 2020

Valmistuvasta kirjasta muodostuu kaunokirjallinen musiikkia sisältä kehitysromaani, jonka tarinat ja laulut ovat kohdennettu perheille, mutta niitä voi myös käyttää musiikkitoiminnassa. Osa tarinoista sisältävät lauluja ja sävellysehdotuksia, joita voi kuunnella, kuten aiemman pääluvun "Luovuuden koti" esimerkissä.

Mahdollisesti tarinoiden alussa on kyseiselle tarinalle erillinen ikäsuositus, sillä osa tarinoista ovat vaikeaselitteisiä esimerkiksi alle 5- vuotiaille lapsille. Vasta 5-vuotias alkaa olla valmis kuulemaan tarinoita, joissa käsitellään suuria tunteita, koska silloin hänen sisäinen maailmansa alkaa avautua enemmän (Jantunen ja Ojanen 2011, 171).

Kokemukseni mukaan, tarinoiden kuuntelu ja lukeminen laajentavat ihmiskäsitystämme. Paalasmaa kirjoittaa, että ne auttavat samaistumaan tarinoiden päähenkilöiden kokemuksiin ja tunteisiin, mikä samalla kehittää empatiakykyä. Hyvä lastenkirja esimerkiksi laajentaa tietoisuutta, muokkaa käsitystä hyvästä ja pahasta. (Paalasmaa 2021,110.)

Varhaisiänmusiikkikasvatuksen tavoite on emotionaalisen, sosiaalisen ja sensomotorisen kehitysten tukemisen lisäksi myös tukea ihmisen kognitiivisia toimintoja kuten ajattelua, muistia ja kielen kehitystä. Siksi yhtenä työtapana musiikkiryhmätoiminnassa käytetään sadutusta, satujen lukemista ja niiden kuuntelua.

Sadutus menetelmän avulla vanhempi voi oppia tuntemaan lasta enemmän (Nurmiranta 2009, 41). Lapsi ilmaisee tunteitaan kertomalla tarinoita ja jo kaksivuotias osaa kertoa yksittäisistä tapahtumista oma-aloitteisesti (Nurmiranta 2009, 41). Sadutus rakentaa myös yhteenkuuluvuudentunnetta.

Kuva 2. Liisa Karlsson: Sadutus tutustuttaa ja luo yhteenkuuluvuudentunnetta: ME. (Karlsson 2003, 52)

Kuvien katselu ja laulujen laulaminen sopivat kaikenikäisille. Kuvista voi löytää turvallisen kohtaamisen kuten läheisyyden merkityksiä. Toiveeni on, että tekemieni tarinoiden lukeminen kiinnostaisi sekä esikouluikäisiä, murrosikäisiä, vanhempia ja musiikkikasvattajia. Toivon perhekeskeisyyttä ja luovuutta kuvaavien tarinoideni tuovan turvaa lapsille ja lukijoille.

”Lämmin turva” tarina alkoi Fridan kertomalla perheestään ja yksinäisyydestään, jonka jälkeen hän kuitenkin löytää helpotuksen kirjoitettuaan päiväkirjaansa ja kuunneltuaan iltasadun. Tarina sopii luettavaksi yli 4-vuotiaille iltasaduksi ennen nukkumaanmenoa rauhallisen tunnelman luomiseksi ja kohtaamiseksi. Tarina sopii myös aikuisille mielen rauhoittamiseksi. ”Lämmin turva” kuvaa turvan merkitystä, luontoa, perheen antaman ajan kaipausta ja isän tuomaa läheisyyttä. Seuraava esimerkki on yksi osa tarinasta. Kokonainen tarina on saatavilla myöhemmin.

Kuva 3. osa tarinasta ”Lämmin turva”, kirjoittanut Ketsia Enckell

“Lumi. Lumi lepää kuusen oksien päällä. Ihana, kuuluu hiljaisuus. Metsän oksat, puut, kivet, siellä, täällä. Kun katsoo, huomaa, että metsä on usein tasapainoinen. Tähdet muistuttaa olemassaoloa ja olemassaolo suo läsnäolon. Pakkasesta punaset posket syntyvät, villatöppöset ja lämmin juotava lämmittää.”

Turva. Se muodostuu lämpimästä kodista. Kengistä, jolla pitää jalat liikkeellä, sängystä jossa nukkua hyvin, katosta, joka suojaa myrskyltä. Seinistä, jotka suojaa muukalaisilta mutta ei rakkaudelta. Ikkunoista, jotka voi avata, joista päästää pölyn ulos ja antaa hyvän tuulen tulla. Ovesta, josta kulkea, kun rohkenee, uusiin mahdollisuuksiin. Letuista kermavaahdolla ja mansikoilla, hyvästä ruoasta, lämpimästä villatakista, vitamiineista, pienistä eläimistä ja luonnosta. Mutta loppuviimein yhteydestä itseen ja toiseen. Toisten kanssa olemisesta ja huolehtimisesta. Ikkunasta tuikkii lämmön valo, yön taivaalla revontulen tonttu tomua, ja myötätunnon lumoa.”

Hyvää yötä sanon tähdille ja katson kerran vielä ulos ikkunasta. Tähti tuikkii. Minusta tuntuu, että nyt vaivun uneen.

Hetken kuluttua Fian isä tulee sammuttamaan Fian huoneesta valon. Isä kokeilee Fian otsaa, onko lämpö laskenut, peittelee tämän ja silittää Fian pehmeitä poskia.

”Nuku hyvin, rakas Fia” toivottaa isä pienelle tytölle, joka on jo syvässä unessa, lämpimässä turvassa. (Tuiki tuiki tähtönen- melodia soi taustalla.)

Musiikkitoiminnassa opettaja voi kertoa, että tunnin teemana on esimerkiksi ”turvan tunne” ja opettaja voi kysellä lapsilta, mitkä asiat tuovat lapsille turvaa. Tarinan kertomisen aikana voi antaa lasten piirtää kuulemaansa isolle kartongille esimerkiksi, kenkiä, sängyn, tähtiä, metsää, lämmintä juotavaa, läheisiä ihmisiä, mitä tahansa he kuulevat sadussa ja muita itselleen tärkeitä asioita. Monissa tarinoissani esiintyy myös laulu- ja kappalevalintoja, joita lukija voi käyttää hyödykseen laittamalla kyseisen kappaleen soimaan mahdollisuuksien mukaan taustalle. Yhtä lailla musiikkipedagogi voi tarinan lukemisen jälkeen laulaa ja soittaa tarinan jatkeena esiintyvän ”tuiki tuiki tähtönen”-laulun lasten kanssa.

Yhtenäisyyttä tukeva toiminta voi olla myös muun muassa käsillä tekeminen, kuten piirtäminen, maalaaminen, askartelu, käsityönteko ja neulominen. Toiminnat harjoittavat hienomotoriikkaa, koordinaatiokykyä, psykomotorisia taitoja ja vähentää stressiä. Käsillä tekemisen avulla voidaan käsitellä myös tunteita. Luova tekeminen vahvistaa yhteisöllisyyttä, yhdenvertaisuutta ja kohtaamista. Ihmiset, joilla ei välttämättä ole samaa kommunikointi kieltä, voivat kommunikoida musiikin ja luovuuden kielellä. Seuraava teksti kirjoittamastani tarinasta ”Villapaita” ilmentää sitä, miten voimme yksinkertaisesti käyttää luovuutta.

Kuva 3. ”Villapaita” pieni osa tarinasta, Ketsia Enckell

“Mutta Frida ja äiti päättivät leikata yhdestä kutistuneesta villapaidasta pienen maton. Kaksi muuta kutistunutta villapaitaa päättivät antaa pienille kaksosille.”

5.2 Laulujen ja musiikkia sisältävien tarinoiden käyttötapoja lapsille ja aikuisille

Seuraavissa esimerkissä esittelen nuotintamiani lauluja ja uudelleen sovittamia ja sanoittamiani lauluja. Vivaldin sävellykseen pohjautuvan yksinkertaistetun melodian tarkoitus on olla lapselle hellyttelykeino esimerkiksi illalla ennen nukkumaanmenoa tai musiikkitoiminnan suunnitelmaan kuuluvana osana. Klassisiin sävellyksiin pohjautuvat laulut ovat tunnelmaltaan keskiaikaisia ja ruotsinkieliset laulut traditionaalisia kansanlauluja. Vivaldin sävellyksiin pohjautuvissa laulujen sanoitus:

” Ei hätää ole, turvassa olet, rakkaus kantaa, maailman kallein lahja oot. Nyt hetki tää, rauha on, yhdessä ain, ei kukaan pois vie. Sua rakkaampaa löydä en.”

Kuva 1. Hela världen / Sua rakkaampaa, Laulun sovitus ja sanoitus: Ketsia Enckell

Hela världen / Sua rakkaampaa

Wolter F. Minor Op. 8 No. 4 RV 527

Text. Ketsia Enckell
Säv. Antonio Vivaldi

Tuik - ki - vat tai - va - an täh - det, ne si - nu - a var - ti - oi - vat. Ei hä - tä - ä o - le
Him - me - lens blin - kan - de stjär - nor, de skö - ter äls - kar di - g. Lugn nu, ing - en fa - r - a

tur - vas - sa o - let, rak - ka - us kan - taa maa - il - man lah - ja oot
trygg - he - ten nä - r - a, kär - le - ken b - ä - r vär - len - s gå - va är

kal - le - hin. Nyt het - ki tää, ra - u - ha on, yh - des - sä ain, ei ku - kaan pois Su - a
du - min vän. Vär - man - de ljus, ti - den är nu, till - sam - mans här, ing - et det bort tar Du är

ra - kk - aam - pa - a löy - dä en.
kä - ras - te i he - la vär - len

Musiikkikasvattaja voi ottaa kirjani tekemäni lauluja osaksi musiikkitoiminnan suunnitelmaa ja miettiä tunnin teemaa tarinan tai laulun pohjalta. Musiikkipedagogi voi pyytää ryhmän lapsia pareittain hieromaan toisiaan pehmeillä malletti-puikoilla vuorotellen ja laulaa ja soittaa melodiaa ”Sua rakkaampaa laulua” pianolla. Laulua voi

myös laulaa pienempien lasten kanssa keinutellen sylissä ennen nukkumaanmenoa arjessa. Äidin ääni tuo lapselle turvallisuudentunnetta. Vanhemman laulaminen lapselle on yksi hellyyden ja huomion osoitus lapselle. Rakkauden tutkija Uusiautti kuvaa rakkauden olevan inhimillinen vahvuus, jota voi vahvistaa itsessään (Uusiautti, 2021). Lauluni ”Sua rakkaampaa” tai ”Tuiki tuiki tähtönen” ja tarina Lämpimästä turvasta sopivat hyvin yhteen. Musiikkipedagogi voi esimerkiksi lukea tarinan ”Lämmin turva”, ja tämän jälkeen tehdä lapsen kanssa yhdessä musiikkimaiseman lauluihin, samalla kun musiikkipedagogi lukee laulun sanoja ääneen. Musiikillinen maisema luodaan käyttäen vuorotellen erilaisia soittimia.

Tekemäni Vivaldin sävellysten sanat ja melodiat voivat voimaannuttaa kuulijaa, soittajaa ja laulajaa. Laulujen sanat ovat myös kulttuurinen lähde, josta voi ammentaa välineitä ymmärtää omaa elämää sekä mahdollisuuden liittyä yhteiseen tarinaan (Hilden-Huhtinen ja Isola 2019). Miellyttävän melodian kuuntelu rauhoittaa ja on keino siirtää ihminen pakene-taistele tilasta kohti virtaustilaa. Miellyttävän musiikin kuuntelu säätelee fysiologista tilaa suoraan dopamiini järjestelmän kautta. (Huotilainen, 2012, 102.) Olen sovittanut ja sanoittanut sävellykset yksinkertaisiksi, helposti toistettavaksi. Nuotintamani ruotsinkieliset laulut ovat myös lapselle helppoja opeteltavaksi, koska ne sisältävät vähemmän säveliä kuin esimerkiksi tekemäni sovitukset Vivaldin sävellyksistä.

Seuraavassa näytteessä on ruotsinkielisiä traditionaalisia lauluja, joita olen uudelleen nuotintanut pian valmistuvaan kirjaan. ”Blinka lilla stjärna” eli ”Tuiki tuiki tähtönen” on monelle lapselle tuttu melodia. Tuiki tuiki tähtöstä on käytetty myös aakkosten oppimiseen. Se on kulkenut syntymälahjana monille ihmisille monilla kielillä ja siksi sen melodia on monille tuttu. Opettaja voi alustaa musiikkiryhmätuntia kyselemällä, mitä iltaisin voi nähdä taivaalla tuikkivan, soittaa kyseistä laulua ja antaa esimerkiksi lapsille ison mustan kartongin, johon saavat värittää kultaisella tai harmaalla kynällä tähtiä. Tällainen hetki tuo levollisuutta ja rauhaa ja samalla hetkeen yhdistyy musiikki, joka rauhoittaa. ”Blinka lilla stjärna” nuottiin olen kirjoittanut myös, kuka sävelsi tuiki tuiki tähtösen melodian alun perin. Sen sävelsi Mozart 1700-luvulla ja alkuperältään ranskalainen laulu. Opettaja voi tuoda laulun säveltäjän nimen esiin isompien lasten kanssa. Lapsi oppii samalla musiikin historiaa. Seuraavassa kuvassa esimerkki Tuiki tuiki tähtöisestä ruotsiksi.

Kuva 2. Blinka lilla stjärna

Blinka lilla Stjärna

Trad.

*Blinka lilla Stjärna är en fransk låt, som fanns i 1700-talet. Wolfgang Amadeus Mozart komponerade ur låten 12 variationer för pianon.
Tuiki tuiki tähtönen on vanha suomalainen laulu, joka sävellettiin 1700-luvulla. Sitten, laulajaksi Wolfgang Amadeus Mozart sävelsi 12 variaatiota pianolle laulusta.*

Blin - ka lil - la Stjär - na där hur jag und - rar var du är

5 Fjär - ran lock - ar du min syn lik en di - a - mant i skyn

9 Blin - ka lil - la stjär - na där hur jag und - rar var du är?

Monelle tutun melodian laulaminen eri yhteydessä luo tilaisuuden sukupolvien väliselle dialogille. Kun soitettava tai laulettava melodia on jo tuttu kaikille, voidaan keskittyä muihin asioihin, kuten heti yhdessä laulamiseen ja soittamiseen, kun ei tarvita harjoitella laulun sanoja ja melodiaa. Voidaan helpommin ottaa mukaan musiikillisia elementtejä, harjoitella soittimien käyttöä, kun tunnetaan melodia jo entuudestaan. Musiikkitoiminnassa voidaan esimerkiksi opettaa käsimerkkejä laulun laulamisen aikana, jossa lapsi pääsee harjoittamaan myös motorisia taitoja. Yhtä lailla lapsi harjoittaa motorisia taitoja soittimien harjoittelulla. Tutun melodian laulaminen lapselle voi tuoda myös turvan tunnetta musiikkitoimintaan. Laulua on esimerkiksi laulettu vanhempien kanssa jo kotona. ”Tuiki tuiki tähtönen” laulusta on myös tarjottu väestöliiton verkkosivuilla lapsen ”Turvataitolaulu”, Johanna Myyryläisen sanoittamana. Laulun sanoilla halutaan opettaa lasta kehoturvallisuuteen, eli opettaa lasta ymmärtämään omat oikeutensa kehonsa omistamiseen. Lauluja voi siis käyttää hyvin monipuolisesti myös lapsen turvallisuutta ajatellen.

Samoin ”Bä bä vita lamm” on monille tuttu melodia, jopa suomalaisille, vaikka se on alun perin ruotsalainen laulu. Olen kirjoittanut ”Bä bä vita lamm” nuotin yläpuolelle: ”Miettikää, miten pehmeältä ja lämpimältä villa tuntuu villapuserossa ja kuinka somalta jalassa villasukat pakkasella.” Varhaisiänmusiikkikasvattaja voi alustaa laulua esimerkiksi ottamalla näyttille palan villaa ja lammas pehmolelun, ja antaa kaikkien kokeilla villaa käsissään ja kysyä, miltä se heistä tuntuu, aistit heräävät. Lapsi oppii samalla yhdistämään mistä villa on peräisin.

Olemalla läsnä, reagoimalla lapsen tunteisiin, keksimällä hetkeen sopivan iloisen leikin, laulun, lorun tai hellittelyn rakennat peruskokemusta hyvästä yhdessäolosta. Lapset tarvitsevat päivittäin kokemuksia siitä, että pysähdyt hänen äärelleen, katsomaan, koskemaan ja olemaan läsnä. Näin rakennat hänelle perusturvan kokemusta. (Salo & Tuomi, 2008, 10.) Seuraavassa kuvassa Bä bä vita lamm- laulu.

Kuva 3. Bä bä vita lamm

Bä, bä vita lamm

Miettikää miten pehmeältä ja lämpimältä villa tuntuu villapuserossa ja kuinka somalta jalassa villasukat pakkasella.
Ketsia

Säv. ja sanoitus Alice Tegner

Bä, bä vi-talamm, har du nå-gon ull? "Ja, ja kä-rabarn jag har säc-ken full: helg-dags-rock åt
far och sön-dags-kjol åt mor och två par strum - por åt lil - le, lil - le bror.

Olen myös tehnyt tarinoita, joiden sisällä esiintyy musiikki kuvainnollisesti. Kirjoittamissani tarinoissa esiintyy musiikin merkitys ja sen vuoksi tarinoita lukiessa voi muun muassa tutustua kuorolaulamiseen, pianonsoittoon ja luovaan tekemiseen. Musiikkikasvattaja voi esimerkiksi lukea tarinan lapsille alustukseksi pianon soittimen tutustumiseen. Sadut edistävät lapsen henkistä hyvinvointia ja kehitystä sekä rohkaisevat ja tukevat itsenäistymistä (Simolin 2016, 44). Lapsi saa monipuolisia esteettisiä elämyksiä, kun musiikkiin yhdistetään jokin kehyskertomus, kuva tai liikuntaa (Lindberg-Piironen ja Ruokonen 2017).

Seuraavassa esimerkissä kuvaan kirjaani kuuluvasta tarinasta osan, jossa salaperäinen nainen (Mila) ilmentää Fridan perheelle ensi tutustumistaan isänsä lahjoittaman pianon ääneen. Tarina sopii luettavaksi yli 4-vuotiaille. Mitä enemmän kuvia tarinaan tulee, sitä paremmin se sopii luettavaksi pienemmille lapsille. Tarinallisuuden avulla pianonsoittoon ryhtyminen tulee esiin. Ilman leikkiä opettajan selostukset pianon käyttötavasta

saattaisivat käydä pitkästyttäväksi pienelle lapselle. Musiikkipedagogin on etsittävä erilaisia keinoja herättääkseen oppilaiden kiinnostuksen eri ikäisten kanssa.

Näyte 3. Pianon tarina, kirjoittanut Ketsia Enckell

“Nostin käsivarteni ja nostin sormeni. Soitin ensimmäisen äänen.

Ensimmäisestä äänestä, lähti kaunis sointi. Se muistutti minua kesäisestä laaksosta, jossa oli hyvä olla, missä kesäinen tuuli kosketti ja linnut lauloivat kevään kansallislaulua.

Mietin, että ääni kuulosti aivan siltä kuin se olisi tippunut suoraan taivaalta sormeeni ja vapauttanut kaiken sen paineen koskettimelle, jota se kantoi syvällä sisällään.

Purkanut kaiken sen elinvoiman tuohon yhteeseen säveleen.

Otin toisen äänen ja kolmannen. Nyt kuulosti siltä, että kolme tähteä olisivat tehneet kauniin tähtivalssin. Soitin toisella kädellä pari ääntä lisää. Kuulin värähtelyä, jossa kaikki äänet ikään kuin sulautuivat ja kasvoivat yhteen.

Jäin odottamaan, että kaikki äänet vaikenivat. Ja niin ne tekivät, kun olin painanut tarpeeksi pitkään säveliä alas.

Hiljaisuus tuli vähitellen.

Jäin kuuntelemaan hiljaistakin ääntä. “

Kun lapsi kuulee tarinan, jossa tutustutaan musiikkiin esimerkiksi tässä tapauksessa, miltä pianon ääni kuulostaa, kun sitä soittaa koskettimestosta, herätetään mahdollisuus lapsen uteliaisuuteen musiikkia kohtaan. Hän saattaa yhdistää kuulemansa jo olemassa olevaan muistonsa musiikista esimerkiksi soittotunniltaan ja jälleen palata tuohon musiikilliseen muistoon tai se voi olla aivan mielettömän kiinnostava ja uusi asia, jota haluaa itse päästä kokeilemaan. Musiikkipedagogin tehtävään kuuluu juuri musiikin kiinnostuksen herättäminen. Lapsen kuultua tarinan tai tarinan kertomisen aikana musiikkipedagogi voi esimerkiksi antaa, jokaisen lapsen vuorollaan soittaa muutamia ääniä pianolla. Myös varhaisiänmusiikkikasvattajien työnkuvaan kuuluu oman instrumentin alkeissoiton opetus. “Pianon tarinan” lukeminen sopii osaksi musiikkiryhmätoimintaa. Olen käyttänyt tekemiäni tarinoita, leikkejä ja kuvia monipuolisesti. Olen muun muassa tehnyt käsintehtyjä kortteja ihmisille esimerkiksi vihkiäisiin, ristiäisiin ja muihin tilaisuuksiin. Olen liittänyt kortteihin klassisia sävellysehdotuksia ja lapsi aiheisia runoja tai leikki ehdotuksia ja maalauksia. Tämä on ollut sivutyöni osallistuttua ja herättää merkityksellisyyttä musiikin ja luovuuden keinoin myös lapsen näkökulmasta.

Tarinani havainnollistaa myös kuvien avulla laulamista ja mitä esimerkiksi läheisyys, välittäminen, soittaminen ja kuorolaulaminen on. Parhaiten musiikista saa iloa, kun se on osa arkista olemista ja arjessa mukana olevaa toimintaa, joka tuo nautintoa ja yhdistää läheisyyden ja aidon kohtaamisen. Olennaista on, että aikuinen viestittää kohtaamisissa alusta alkaen omalla toiminnallaan olevansa kiinnostunut lapsen elämästä ja arvostavansa hänen mielipiteitään, sillä lapsen on tärkeää saada vaikuttaa itse ja olla aktiivinen ja tuntee tulevansa arvostetuksi (Karlsson 2003, 44).

6 Pohdinta

Asetin tavoitteiksi lapsen turvallisen kohtaamisen keinojen tarkastelun kirjallisena työnä, johon keräsin sopivan aineiston. Yhdistin opinnäytetyöhön esimerkkejä monialaisesta innovaatioprojektistani, joka on valmistuva lastenkirja, johon olen nuotintanut ruotsinkielisiä traditionaalisia lastenlauluja ja sovittanut klassisiin sävellyksiin lapsille suunnattuja lauluja, jotka sanoitin. Tein tämän lisäksi leikkejä ja tarinoita, joilla tukea aikuisen ja lapsen kanssa yhteistä luovaa tekemistä ja yhteistä aikaa. Käytin myös työssä opetustyöstäni havainnollistavia esimerkkejä.

Näin suuressa työprosessissa metakognitiivisuudesta ja itsesäätelystä on tekijälle apua. Muiden opintojen ja töiden ohella tuntui paikoittain hankalalta työn tiivistäminen ja kokonaisuuden rakentaminen. Työn tiivistäminen vaati tekijältä nöyryymistä ja oman työn jatkuvaa arviointia muilta saatujen näkökulmien ymmärtämiseksi. Onnistuin kuitenkin työn edetessä rakentamaan opinnäytetyöstä kokonaisuuden, johon olen tyytyväinen ja pedagoginen ammattitaitoni laajeni. Oppimisen näkökulmasta ymmärsin työprosessin aikana turvallisuudentunteen ja kohtaamisen rakentavista tekijöistä enemmän. Musiikkikasvatuksen näkökulmasta opin luovan työn prosessissa taiteesta kuten runoudesta, kaunokirjallisuudesta, maalaamisesta, piirtämisestä ja kuvan katsomisen ulottuvuuksista, joista on soveltavan taiteen näkökulmasta ja tietoperustaani musiikkipedagogina tulevaisuudessa hyötyä. Oli myös musiikillisesti kehittävää kuvata tarinoissa musiikista herääviä metaforisia mielikuvia verbaalisesti, josta myös lukija voi ammentaa omaan soittamiseen. Kielikuvat esimerkiksi tarinasta ”Pianon tarina” on tukenut omaa pianonsoittoni tulkintaa. Sain mahdollisuuden tehdä yhteistyötä eri ammattialojen kanssa, joka vahvisti ammattitaitoani tehdä yhteistyötä.

On ollut mielenkiintoista tutkia ja muuttaa lapsen turvallisen kohtaamisen edistämisen keinoja omiin toimintatapoihini työssäni. Ihmisenä on tärkeä pyrkiä seisomaan sanojensa takana. Olen tullut tietoisemmaksi omista kehityskohteista pedagogina tämän prosessin aikana. Pyrin tuomaan lasta näkyviin esimerkeissä. Olisin silti toivonut työni toteutuvan lähemmin lasta osallistuttavalla tavalla, jossa lasten ja perheen ääni olisi päässyt paremmin kuuluviin. Ensimmäisen opinnäytetyön tekeminen oli lopulta opettava tutkimusmatka. Toivon, että valmistuva kirjani, tarinat ja kuvat koskettavat tulevaisuudessa ihmisiä ja lisäävät perhekeskeisyyttä ja lapsen ja aikuisen välistä kohtaamista. Mielestäni jokainen ihminen on syntymästä asti luova. Lapsen ympärillä olevien aikuisten on tuettava ja ylläpidettävä lapsen luovuutta ja vapautta kyseenalaistaa. Usein oppimistilanteissa vastaukset tulevat, kun lakkaamme yrittämästä liiaksi ja olemme rauhassa tässä hetkessä.

Tulokset pääpiirteittäin: Musiikkikasvatuksen näkökulmasta ihmiskäsityksellämme ja ammattitaidollamme on suuri merkitys turvallisen kohtaamisen rakentamiseksi. Osallisuuden kokemus on keskeistä turvallisen oppimisympäristön luomiseksi. Osallisuuden kokemus lisää yhdenvertaisuutta, yhteenkuuluvuutta ja tasa-arvoisuutta, lapsi kokee silloin olevansa merkityksellinen. Musiikkipedagogin työtä ja jaksamista helpottaa lapsen kehityspiirteiden ymmärtäminen ja aikuisen vuorovaikutustaidot. Lapsen tarpeisiin vastaaminen rakentaa lapsen perusluottamusta. Lapsen turvallisuuden kokemus rakentuu aikuisen antamasta arvostuksesta, jota ilmennetään avoimella kuuntelulla, lempeällä vuorovaikutuksella, läheisyydellä ja empaattisuudella. Yhteyden luomiselle on annettava riittävästi läsnäoloa.

Musiikin ja satujen avulla voidaan luoda yhteyttä ja vuorovaikutusta aikuisen ja lapsen välille. Laulujen laulaminen ja musiikista nauttiminen edellyttää turvallista ilmapiiriä ja kaikkien tunteiden ilmaisun sallimisen. Itseilmaisu on turvallisen ilmapiirin perusedellytys. Miellyttävän musiikin kuuntelu ja laulamiseen osallistuminen yhdessä rakentavat yhteenkuuluvuuden - ja osallisuuden kokemusta. Musiikista nauttiminen edellyttää, että ihminen kokee tarpeeksi turvallisuutta. Toisaalta luovuus, laulaminen ja miellyttävän musiikin kuuntelu voivat etäännyttää vaikeista asioista ja rakentaa rauhaa. Melodinen musiikki voi rauhoittaa lapsen mieltä. Tarinoiden käyttämistä ja sadutuksen avulla voidaan tukea kohtaamista. Tarinoita voidaan käyttää myös monipuolisesti musiikkikasvatuksessa herättämään lapsessa kiinnostusta musiikkia kohtaan ja tukemaan lapsen kehitystä. Tärkeintä on yhteinen hetki. Lapsi samalla tottuu kirjoihin,

kun hän näkee ympärillään lukevia aikuisia. Jos tarina kiinnostaa aikuista, kiinnostus välittyy myös lapseen.

Arvostava kohtaaminen edellyttää, että aikuisella on aikaa vuorovaikutustilanteessa. Lapsi kuuntelee, kun aikuinen kuuntelee. Inhimillistä ja armollista suhtautumista tarvitaan sekä itseämme ja lapsen erehdyksiä kohtaan. Kun lapsi tuntee tulevansa kohdatuksi, lapsi kokee äärimmäistä turvallisuudentunnetta, joka vahvistaa lapsen minäkäsitystä, suhdetta ympäröivään maailmaan, oppimista ja luovuutta. Tulevana musiikkipedagogina ymmärrän, ettei lapsen ohjaaminen ja rinnalla kulkeminen ole aina helppoa. Lapsen kehitysvaiheiden ymmärtämiseen tarvitaan laadukasta koulutusta, nöyrää asennetta ja sitoutumista omaan kasvuun: ihmisyyttä, jotta tulevan ammattilaisen on helpompi hyväksyä lapsi sellaisena kuin hän on. Kun aikuisella on kosketus omaan aitoon itseensä, hän kykenee paremmin ymmärtämään kohtaamisen arvon ja kunnioittamaan lapsen omaa ääntä.

Musiikkipedagogin kantama oma historia, vaikuttaa siihen, millaisia ennakkonäkemyksiä ihminen tekee toisesta kohtaamisissa. Olisikin tärkeämpää keskustella ja edistää kasvatuksessa ihmisenä olemisen hyveitä kuin korostaa oppimista ja tehokkuutta, joka synnyttää turhaa kilpailua ja vastakkainasetteluja. Lapset kokevat yksinäisyyttä kouluissa ja puhumattomuutta. Musiikkipedagogin antama soittotunti voi olla lapselle merkittävä osa lapsuutta, mikäli musiikkipedagogi osaa ottaa lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen ja kasvun huomioon oikeilla toimintatavoilla.

Suomen lukiolaisten liitto teki vuonna 2019 avoimella netti kyselyn 406 lukiolaisten kokemuksista yksinäisyydestä eri puolilta Suomea. 60 % kokivat päivittäin tai viikottain yksinäisyyttä. Vain kolme vastasi, ettei koe itseään koskaan yksinäiseksi. THL:n vuonna 2019 tehdyn kouluterveyskyselyn mukaan noin joka kuudes perusopetuksen neljättä ja viidettä luokkaa käyvistä lapsista ilmoitti kokeneensa puhumattomuutta, nöyryyttämistä, loukkaamista, väkivallalla uhkauksella vanhemman tai muun huolta pitävän aikuisen taholta. (Myllyviita 2020.) Tämän vuoksi musiikkipedagogin on oleellista ymmärtää lapsen koko elämänkaaren kehitysvaiheet ja tukea niissä inhimillisesti ja turvallisesti, laadukkaasti kasvun ja oppimisympäristön rakentumisen edellytykseksi. Lasten kohtaamisia voisi parantaa, kun lapsen kohtaamisen rakenteet kuten koulujen ja aikuisten sisäiset arvot kasvaisivat yhä kohti inhimillisyyttä ja ihmisyyttä.

Kun taiteen perusopetuksen arvoperusta koostuu tasa-arvoisuudesta, yhdenvertaisuudesta, ihmisen arvokkuuden vaalimisesta, on tärkeää, että musiikkipedagogi on kohtaamisissa avoin uusille näkökulmille ja laajentaa osaamistaan musiikkikasvatuksen ulkopuolella olevien ammattialan asiantuntijoiden osaamisen avulla. Musiikkipedagogin ammatti identiteetin rakentumisen kannalta on tärkeä ymmärtää ihmistyössä olevaa eettisyyttä, ihmisen rakentumista ja vuorovaikutusta, jotta musiikkikasvattaja voi tarjota inhimillisiä ja turvallisuutta tukevia kohtaamisia lasten kanssa yhtä lailla ymmärtää taiteen kuten musiikin ja luovuuden monipuolisia käytötapoja. Lapsen turvallisuutta edistää aikuisen kardinaaliset hyveet. Lapsen ilmaisulle ja luoville ideoille on annettava tilaa ja arvoa. Jatkossa minua kiinnostaisi tehdä aiheesta laajempi tutkimus, jossa selviäisi tuleeko lapsi kuulluksi varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä riittävästi ja selvittää lapsen kohtaamisen laatu, kuten varhaiskasvatuksen suunnitelmissa ja taiteenperusopetuksen arvoperustassa on kirjattu. Minusta olisi myös kiinnostavaa tutkia jatkossa liiallisen kiltteyden kulttuuria, joka on vahvasti yhteydessä lapsen turvallisen omana itsenään toteuttamisen näkökulmasta. Toivoisin todella, että lasten mielipiteet ja kokemukset tulisivat kohtaamisissa kuunnelluiksi ja hyväksytyiksi. Haluan lopettaa pohdintani Maaret Kallion sanoihin, koska mielestäni ne yksinkertaistavat sen, miten voimme luoda turvallisen kohtaamisen:

”Turvallinen rakkaus on sitä, että ei tarvitse olla sinä tai samanlainen ollakseni silti sinulle rakas, tärkeä ja kiinnostava. Vastavuoroisessa ihmissuhteessa on puolin ja toisin hetkiä, jolloin toisen tärkeä on ohitettava omat intohimot ja kiireet. Joka ikinen päivä voimme valita, käännyimmekö toisen puoleen vai emme, osoitammeko kiinnostuksella rakkautta ja arvostusta, jotka kannattelevat läpi monet hauraammekin hetket.” (Kallio 2021)

Lähteet

Aivoliitto. 2019. Emotionaalinen saatavuus. Luettu 30.3.2021 [Lapsi tarvitsee hymyn ja halauksen | Aivoliitto](#)

Askelterveyteen. 2019. Piirtämisen hyödyt lapselle. Luettu 15.4.2021 [Piirtämisen hyödyt lapsilla - Askel Terveysteen](#)

Askelterveyteen. 2018. 5 tärkeää asiaa kunnioituksesta. Luettu 1.5.2021 [5 tärkeää asiaa kunnioituksesta parisuhteessa - Askel Terveysteen](#)

Dunderfelt Tony. 2018. Unelmien työpäivä- webinaari. Oulun Yliopisto [\(6\) Tony Dunderfelt: Henkilökemiat kuntoon – viisi avainta parempaan yhteistyöhön - YouTube](#)

Furman Ben. 2000. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Haapsalo Miska ja Erämies Sanni. 2017. "Erilaiset oppimiskäsitykset". Jyväskylän ammattikorkeakoulun oppimateriaali

Hallas 2012, "Sosiaalinen taide". Metropolian ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Helkama Klaus, Myllyniemi Rauni, Liebkind Karmela. 1998. "Johdatus sosiaalipsykologiaan". Edita.

Hellsten Tommy. 1992. "Virtahepo olohuoneessa". Kirjapaja.

Huhtinen-Hildén Laura. 2012. Kohti sensitiivistä musiikin opettamista. Ammattitaidon ja opettajuuden rakentumisen polkuja. Jyväskylän yliopisto.

Huhtinen-Hildén Laura. 2019. Elämän ja arjen musiikkia- musiikillisen ilmaisun monia mahdollisuuksia. Teoksessa: A. Karjalainen (Toim.) Luovan toiminnan työtavat. Jyväskylä: PS-kustannus.

Huhtinen-Hildén Laura. & Isola A-M. 2019. Luova ryhmätoiminta lisää hyvinvointia. Tutkimuksesta tiiviisti. Helsinki: Terveysteen ja hyvinvoinnin laitos.

Huhtinen-Hildén Laura. & Björk, C. 2013. Musiikin opettamisen ammattilaiseksi. Koulutus reflektiivisenä muutosprosessina. Teoksessa M-L. Juntunen, H. Nikkanen & H. Westerlund (toim.) Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä. Helsinki: PS-kustannus.

Häkkilä Sanna ja Tommola Anna. 2017. "Rauhoita ja Rohkaise- apua lapsen stressitilanteisiin". Nemo kustannus.

Isola Anna-Maria. 2021. THL:n osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet Metropolian ammattikorkeakoulun luentomateriaalissa.

Jantunen Timo ja Ojanen Eero. 2011. Sydämen sivistys- puheenvuoroja. Aurinkokustannus ja tekijät.

Jordan-Kilki, Kauppinen ja Eeva Korolainen-Viitasalo. 2013. Musiikkipedagogin käsikirja- vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Opetushallitus, Tampere.

Kannisto, H. 1994. Ihminen ja normatiivinen järjestys: ehdotus filosofisten ihmiskäsitysten typologiaksi. Teoksessa T. Laine (toim.) *Ihmisen mallit*. Jyväskylän Yliopisto, filosofian laitos.

Kallio Maaret. 2021. ”On helppo tapa saada puoliso kokemaan itsensä tärkeäksi-puoliso, joka ei oivalla sitä on vaarana menettää hänet kokonaan”. Helsingin Sanomat.

Kallio Maaret. 2017. ”Inhimillisiä kohtaamisia”. WSOY

Kalliopuska Saara. 2020. *Musiikkipedagogin käyttöteorian perusteet* 3. Oulun ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Kankaisto Maarit ja Nieminen Mirva. 2017. *Musiikki osana varhaiskasvatusta*. Seinäjoen ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Karlsson Liisa. 2003. *Sadutus – Avain osallistavaan toimintakulttuuriin*. PS-Kustannus.

Kimmo Takanen. 2011. Tunne lukkosi. Werner Söderström Osakeyhtiö

Koskenranta Laura & Vähämäki Heidi. 2017. ”Lapsen turvallisuudentunne päiväkodissa”. Seinäjoen ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Kotoneva Outi. 2015. *Sadut Varhaiskasvatuksen tukena*. Sosiaali- ja terveysala opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Koskinen Konsta. 2019. Oppijalähtöisyys pianonsoiton pedagogiikoissa, ”*Näkökulmia populaari- ja klassisen musiikin piano-opetuksen kehittämiseen*”. Sibelius Akatemian kandidaatin tutkielma.

Korczak, J. 1978/2011. ”*Lapsen oikeus kunnioitukseen*”. Helsinki: Basam Books, Copyright by Polish Book Institute.

Lahikainen Anja Riitta, Punamäki Raija-Leena, Tamminen Tuula (toimit.) 2008. ”*Kulttuuri lapsen kasvattajana*”. WSOY Helsinki: Söderström kustannus.

Linqvist Martti. 1990/2016. ”*Auttajan varjo*”. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Linqvist Martti. 2003. ”*Pieni kirja ihmisestä*”. Kirjapaja

Lindberg-Piironen ja Ruokonen. 2017. *Musiikki varhaiskasvatuksessa*. Classicus.

"*Vauvan vuosi*" 2020. Netflix: dokumenttisarja

Lukuliike.fi artikkeli 2021

Malin Ben. 2003. "*Elämää kahlitseva häpeä*". Kirjapaja.

Marjanen ja Pantsu. 2002. Jyväskylän ammattikorkeakoulun oppimismateriaali. Opetushallitus

Mauranen Katariina ja Huhtala Ida. 2011. *Lapsen motorisen kehityksen tukeminen syntymästä pystyasentoon*. Metropolian ammattikorkeakoulun fysioterapian koulutusohjelman opinnäytetyö.

Myllykoski Saija. Houseclinic.fi. Luettu 3.3.2021

Myllyviita Katja. 2020. "*Häpeän hoito*". Duodecim.

Neitola Marita. 2020. "*Rinnalla -arvostava kohtaaminen näkyy katseesta*". www.utu.fi

Nikkonen Johanna. 2012. "*Kuuntelukokemuksen ja piirustuksen kautta saduksi-taideintegraatiokokeilu 5-6-vuotiaiden muskariryhmässä*" 4. Lahden ammattikorkeakoulun lopputyö.

Niiniluoto I. "Maailmankatsomus". Opettajan aineisto. Opetushallitus.

Nurmiranta Hanna, Leppämäki Päivi, Horppu Sari. 2009. "*Kehityopsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen*". Kirjapaja.

"*Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelma*". 2002. Opetushallitus.

Paalasmaa Jarno. 2020. Kasvatusviisautta kiireisille. Into Kustannus.

Railio Anna ja Tamminen Eeva. 2019. *Empatia myötätunto myötätuntouupumus*. Metropolian ammattikorkeakoulu.

Seesjärvi Iiris. 2013.

"*Häpeä laullisen ilmaisun esteenä*". Centrian ammattikorkeakoulu Musiikin koulutusohjelma opinnäytetyö.

Shier Harry. *Kasvattajan vallankäytön portaati/Osallisuuden tasot*. Birgitta Vilpas, Sylvia Tast ;2011.

Sinkkonen Jari. 2018. Kiintymyssuhteet elämänkaareissa. Duodecim.

Sinkkonen Jari ja Kalland Mirjam. 2011. Varhaislapsuuden tunnesiteet WSOY, Helsinki

Simolin Heidi. 2016. 5–6- vuotiaiden lasten kokemuksia satuhieronnasta. Diakonian ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Silfverberg Anu. 2020. "Sinut on nähty". Kustannusosakeyhtiö Teos.

Skyttä M. 2020. Kiusaaminen musiikkiopistoissa. Musiikin koulutusohjelma opinnäytetyö.

"Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet"
[186919 taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017-1_0.pdf \(oph.fi\)](#)

Tikkamäki K. Tietäväinen L. Rahkonen A. Kääriäinen A. Kuusinen L. 2012. *Yhteisellä matkalla opettajuuteen*. Mentrix-vertaisryhmämentoorintihanke.

Torppa Martina ja Keskinen Mikko. 2005. Lääketiede ja ihmisyyt. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim

Turvallisuudentunteen vaikutus kehoon ja mieleen. 2020. Psykologia. Coronaria oy.
[Turvallisuuden tunteen yhteys kehoon ja mieleen | Coronaria](#) Luettu 1.1.2021

Tuomi K. Salo S. Isoniemi E. 2008. Hoivaa ja leiki: *Vauvan ja vanhemman vuorovaikutus*. Psykologien kustannus Oy

Tuomarila Ami. 2016. "*Sisäinen turvattomuus*". Ihminen Tavattavissa lopputyö.

Uusiautti Satu. 2021. Sosiaalipsykologia ja rakkaus- kurssin luentomateriaalia, Lapin Avoin Yliopisto.

Valtavaara Anna-Liisa. 2011. Kiltteydestä kipeät. Kirjapaja.

"Dialogi". [Dialogi – Wikipedia](#). Luettu 3.3.2021